

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

 http://republika.pl/niva_bielastok
niva_bielastok@poczta.onet.pl
niva_bielastok@skrzynka.pl

№ 16 (2397) Год XLVII

Беласток 21 красавіка 2002 г.

Цана 2,00 зл.

Ваявода, які нічога не ведаў

Мацей Халадоўскі

Першаму візіту падляшскага ваяводы Марка Стшалінскага спадарожнічаў палітычны скрыгат. Калі працягвалася супольная прэс-канферэнцыя Стшалінскага і Уладзіміра Саўчанкі, кіпей скандал звязаны з палітычнымі працэсамі журналістай „Пагоні”. Стшалінскі абараняўся: „Nic o tym nie wiem”.

Дакладна ў той час, калі абодва ваяводы расказвалі пра сваё спатканне (не былі запрошаны журналісты з Польшчы; рэдакцыя „Нівы” з’явілася нечакана), у гродзенскім судзе асуджаліся дзве маладыя журналісткі „Пагоні” Юлія Дарашкевіч і Ларыса Сідлярэвіч за ўдзел у дэмантрацыі дзеля абароны журналістай тae газеты Міколы Маркевіча і Паўла Мажэйкі, абскарджаных у крымінальнай справе знявагі прэзідэнта Лукашэнкі. У гэтай акцыі прымалі ўдзел амаль усе журналісты недзяржаўных гродзенскіх выданняў. Адразу 14 з іх былі арыштаваны. У неадкладных працэсах асуджаны былі яны на 10-3 дзён зняволення.

У „Пагоні” горача

У адміністрацыйным парадку Юлія і Ларыса былі пакараны штрафам — 20 мінімальных заработкаў плат (каля 180 долараў). Зараз жа пасля выдачы пастаўнавы абедзве яны сядзелі ўсіхвалівания ў рэдакцыі за камп’ютерамі, разам з іншымі калегамі. Усе рыхтавалі новы нумар газеты, якая цяпер выдаецца ў Інтэрнэце пасля закрыцця. Мікола Маркевіч і Павел Мажэйка чакалі пачатку свайго працэсу, які меў распачацца праз 16 гадзін. Пра сітуацыю распытвалі іх працтавнікі амерыканскага пасольства. З пепрадаванай ім Маркевічам інфармацыі ясна вынікала, што прафесары-мова-знаўцы ўпэйнены: нельга тут казаць пра адвінавачанне, а слова выказаныя імі гэта выключна прыватная думка, якая не можа падлягаць пакаранню.

— Ні нашы дзяячы, ні нікто іншы з журналістай не заплаціць штрафу з уласнай кішэні. Папрасілі мы дапамогу ў міжнародных пазаўрадавых арганізацый, — тлумачыў „Ніве” Маркевіч, што і раз падымаючы телефонную трубку.

Нізка, пад будынкам, прахаджваліся двойкамі міліцыянты.

— Міліцыя не можа сюды ўварвацца. Наша памяшканне належыць некалькім беларускім арганізацыям.

Словы шкадавання з агаровкамі

Тым часам у адной з залаў Новага замка, спаглядаючы на сваю прэс-інфарматарку, падляшскі ваявода пераконваў журналістай „Głosu nad Niemna” і „Нівы”:

[працяг ↗ 2]

Алесь Дварэцкаў (першы злева) расказвае, як яго „выпускали” з турмы. Слухаюць Павел Мажэйка і Мікола Маркевіч.

Вайна нерваў за гродзенскую „Пагоню”, яе галоўнага рэдактара Міколу Маркевіча і журналіста Паўла Мажэйку працягваеца.

Псіхалагічная перамога

Мікола Ваўранюк

Першую сутычку прайграла ўлада. Расправа была назначана на 11 гадзін 9 красавіка. Ужо гадзіну раней перад судом Ленінскага раёна Гродна сталі збірацца людзі. Грамадская падтрымка, журналістская салідарнасць і засікаўленне працэсам міжнароднай супольнасці давялі суд да нервовай расстроенасці. Працэс, у якім за абразу прэзідэнта пагражае да пяці гадоў зняволення прыехалі паглядзецы нават амерыканскія дыпламаты з Мінска.

— Суддзя захварэў, працэс сёння не пачнеца, — сакратарка старалася пепракрычаць гоман у зале распраўі, дзе сабралася добра за сотню сімпатыкаў зачыненай газеты, сяброў адвінавачаных журналістай, прадстаўнікоў правааба-

рончых арганізацый і працаўнікоў масмедиаў з Беларусі, Польшчы і Расіі.

Залай скалануў рогат. Пачуліся вокలічы „Жыве Беларусь”!

— Яны не спадзяваліся ўбачыць такую вялікую салідарнасць з намі, — сказаў Мікола Маркевіч, — а паколькі не ведаюць, што з намі рабіць і як выбрацца з гэтага брыдлага, бруднага становішча, рашылі ўзяць *time out*.

Суд паводзіў сябе нервова. У очы лезла вялікая колькасць (больш звычайнага, казалі тыя, што раней мелі дачыненне да гэтай установы) міліцыянтаў. Працэс Маркевіча і Мажэйкі меўся быць адкрытым. Журналісты маглі ўвайсці ў залу, але аппаратуру, з якой працуяць — дыктафоны, фотаапараты,

[працяг ↗ 2]

Беласток, 09.04.2002 г.

Генеральному Консулу
Рэспублікі Беларусь
у Беластоку

Пратэст у абарону праследаваных беларускіх журналістаў

Асяроддзе журналістай у Беластоку пратэстую супраць праследу журналистаў незалежнай прэсы ў Беларусі. Наяўным прыкладам падаўлення свабоды слова з’яўляецца судовы працэс супраць журналістаў гарадзенскага тыднёвіка „Пагоні”: Міколы Маркевіча і Паўла Мажэйкі, якія пачынаеца сёння ў Гародні. Мы пратэстуем таксама супраць рэпрэсіям, якія сустрэлі іншых беларускіх журналістаў, што выказвалі салідарнасць са сваімі калегамі.

Адносины кіруючых Беларуссю да такіх асноўных грамадзянскіх правоў, як свабода слова, сведчаць пра тое, як далёка ўладам гэтай краіны да стандартаў дэмакратычнага свету.

Многія гады беластоцкія журналісты падтрымліваюць сувязі з калегамі ў Беларусі. Ведаём, у якіх цяжкіх умовах яны працуяць. Таму мы з імі ў энтыя цяжкія для іх дні.

Журналісты беластоцкіх СМИ

Размовы на ваяводскіх вярхах ↗ 3

Абодва ваяводы ўспомнілі таксама пра Аўгустаўскі канал. Яны згадліся, што абавязкова трэба вярнуць яму першасную функцыю. Саўчанка адзначыў, што прэзідэнт Лукашэнка неўзабаве мае выдаць дэкрэт аб рэканструкцыі канала.

Прадвесне ў Беларусі ↗ 4

Найбольшае здзіўленне ў мене выклікала аднак чаканне звычайных людзей, не заангажаваных у ніякую дзеянасць, якіх-небудзь змен. Раней усё часцей можна было пачуць стары беларускі лозунг: „Каб не было горш”. Цяпер пасля ўсіх выбараў ці псеўдавыбараў — парламенцкіх і прэзідэнцкіх — людзі ставяць пытанне: „Калі гэта ўсё скончыцца”.

Немцы таксама апасаюца перапісу ↗ 4

Нямецкая рабочая супольнасць „Прымірэнне і будучыня” звярнулася да пражываючых у Польшчы немцаў з заклікам заявіць у ходзе перапісу сваю сапраўдную нацыянальнасць. Выказала яна таксама рашучы пратэст супраць пропагандавання сілезскай нацыянальнасці.

Беларусь павінна быць беларускай! ↗ 5

Цікава, што сярод беларусаў вялікая колькасць і тых, якія зусім не супраць адраджэння беларускай мовы. Родную мову, кажуць яны, трэба вывучаць, ведаць яе. Але на што адмаўляцца ад рускай мовы. Няхай кожны размаўляе на мове, на якой хоча.

Колас загаварыў на-польскую ↗ 8

Вышаў Чэслай Сэню з Беларусі, з Любчы, чатыроццацігадовым падлеткам, вярнуўся пасівельным літаратарам, аддаўшы тое, што ўзяў, з лішкам, і з наддаткам прынёс — у польскую літаратуру беларускі эпас „Новую зямлю”.

Panie Konstanty! Zakończylem!
Kostusiu mój! Przełożyłem
Śpiew twojej „reczki” na „dzwoneczki”,
A „żaworonka” na „skowronka”!

Праз страўнік да срэца ↗ 11

Спачатку цяжка мно было паверыць, што смачная ежа можа давесці мужчыну да кахання, але пераканалі мяне масляныя вочы, якія робяць хлопцы ў школьнай столовай, калі кухарка кладзе ім на талерку катлету...

Беларусь — беларусы

Ваявода, які нічога не ведаў

[1 ♂ працяг]

— Ведаю, што тут на Беларусі незалежная прэса мае акрэсленая проблемы. Вельмі над гэтым смуткую. Гэта, дарэчы, перашкаджае ў наладжанні кантактаў паміж нашымі дзяржавамі ў шырэйшым маштабе.

Тлумачыўся, што пра справу працэсаў нічога не ведаў (хоць польскі друк бубніў пра іх пару добрых дзён).

Уладзімір Саўчанка павучай:

— Сёння прэса павінна гаварыць аб'ектыўна пра працэсы, якія кранаюць нацыянальную гаспадарку. Жыву ў Гродне амаль тры гады. І ведаю, як „Пагоня” адносілася да гэтых проблем. Ніхто не забараняе выданням асвятыць пасапраўднаму справы, але не праўбуйце развязваць палітычных проблем! Канстытуцыя была прынята беларускім народам, як у кожнай іншай краіне. Ніхто сёння не бярэ пад развагу, ці слушнай была Канстытуцыя, прынятая 200 гадоў таму ў Амерыцы, толькі ўносяцца папраўкі. Паўтара года таму запрашаў я Маркевіча і размаўляў з ім, калі пачынаў пісаць, чаго не трэба. Апазіцыі ніхто не забараняе дзеяніцаць, але калі, як народ кажа, брэша на сваю ўладу, — ну, дык гэтак нельга. Мы — адна сям'я. Трэба, значыць, паказваць рэальнія ўмовы і сітуацыю, у якой жывем.

Зараз жа пасля Стшалінскіх, запытанаў журнالісткай прафсаюзной мінскай газеты, ці ведае пра слова шкадавання, выказаныя канцылярыяй презідэнта РП наконт працэсаў і супадзенне яго нічога візіту з імі, адказаў:

— Па абедвух баках нашае мяжы жывуць народы, у якіх належкая гісторыя, не найлепшы ўзровень матэрыяльнага жыцця. Мой абавязак — старапане, каб паправіць тое жыццё на Падляшшы. Пад гэтym разумею таксама гаспадарчае і культурнае супрацоўніцтва з нашымі суседзямі. Мая прысутнасць у Гродне служыць гэтай місіі і вельмі залежыць мне на гэтym, каб тое супрацоўніцтва развівалася на ўсіх палах як най-

лепш. Не трэба шукаць тут ніякага павярджэння для палітыкі, якую вядзе беларуская дзяржава, яе ўлады. Не прыехаў я сюды, каб даваць ацэнку, хоць поўнасцю ідэнтыфікуюся з трывогамі, пра якія спадарства (журналісты — М. Х.) гаворыце. Для добра гараздца дзяржавы патрэбныя ёсць апазіцыя і вольныя СМИ. Для поўнай нармалізацыі польска-беларускіх адносін патрэбнае ёсць выкананне гэтых умоў. Гэта, аднак, роля вялікай палітыкі. Калі так здарыцца, што мая тут прысутнасць можа быць патрактаваная як-небудзь палітычна, мабыць, гэта можа стаць перашкодай у нашых кантактах.

Ледзь не адразу тэму змянілі вопытныя журналісты ўрадавага друку і рэдактар дзяржаўнага тэлебачання, які пад'ехаў на прэс-канферэнцыю службовым, новенькім „Аўдзі”.

— Ты глянь, як нервуецца ваш консул (Рэніслаў Вальтэр, в/а консула РП у Гродне — М. Х.), — шэптам кінуў сябра з „Głosu nad Niemnem”.

Консул маўчаў.

Смешнае тлумачэнне

Вестка пра візіт і супольную прэс-канферэнцыю Стшалінскага і Саўчанкі хутка змагла даляцца некалькі кварталаў далей, у „Пагоню”.

— У гэтага візіту простая аналогія. Калі Барыс Ельцын патрабаваў выпустіць на волю зняволенага ў Беларусі маскоўскага журналіста Паўла Шарамента, а Лукашэнка гэта праігнараваў, як належыцца павёў сябе губернатар Калінінграда. У сувязі з гэтym адклікаў прыезд Лукашэнкі ў сталіцу вобласці. Прыйзд у такі час падляшскага ваяводы — вельмі ж не да месца. А яго тлумачэнне, што, проста, не ведаў нічога — смешнае.

Калі я вяртаўся з Гродна, зараз жа перад станцыяй Кузніца-Беластоцкая кінуўся мне ў очы агромністы транспарант з намаляванымі белымі словамі *Niech żyje przyjaźń między narodami.*

Мацей Халадоўскі

У абарону „Пагоні”

ПАГОНЯ

З лістапада 2001 года гродзенская газета „Пагоня” выходзіць толькі ў Інтэрнэце — <http://www.pahonia.com/>

Не думаю, каб прадстаўнікі ўсіх беластоцкіх сродкаў масавай інфармацыі з'явіліся 9 красавіка пад Консульствам Рэспублікі Беларусь толькі таму, што Гродна „ўсяго 100 кіламетраў ад польскай мяжы”. Думку пра адлегласць агульна канцылярия презідэнта Польшчы ў сувязі са зваротам гродзенскіх журналістаў Паўла Мажэйкі і Міколы Маркевіча да презідэнтаў краін нашай часткі Еўропы ды Вялікабрытаніі і ЗША. Лічу, што беластоцкое журна-

ліскае асяроддзе падтрымала б гродзенску „Пагоню” і яе журналістаў на ват і ў тым выпадку, калі бы яны знаходзіліся і 200 ці болей км ад гэтай мяжы.

Пратэст у абарону гродзенскіх журналістаў (яго тэкст друкуеца на папярэдній старонцы) зачыталі Роберт Філанчук, супрацоўнік Польскага прэсавага агенцтва, і Славамір Іванюк, супрацоўнік беларуска-польскага месячніка „Часопіс”. Затым адбылася спроба ўручыць яго дыпламатам у консульстве. Беспаспяхова. У консульстве не аказалася ў гэты дзень ніводнай кампетэнтнай асобы прыняць ліст з подпісамі прадстаўнікоў ўсіх беластоцкіх рэдакций (пратэст адправілі па пошце). Вельмі памяняліся звычай адкуль з'ехаў у Варшаву Мікалай Крэчка, які мала што прымаў такія лісты, але і сам вы-

Псіхалагічная перамога

[1 ♂ працяг]

камеры — міліцыянты не пускалі. Да звол на гэта мог даць толькі старшыня суда, але быў моцна заняты. Калі мы, групай у некалькі асоб, паспрабавалі паскорыць яго рашэнне і з калідора, спраць пратэстай міліцыянта, увайшлі ў прыёмную, з суседняга пакоя выйшаў мужчына-невядомахто і ветліва папрасіў нас: „убирайтесь отсюда”.

— Самы галоўны вораг дыктатуры, гэта яўнасць, — тлумачыла суд Жана Літвіна, старшыня Беларускай асацыяцыі журналістаў, — цёмныя справы трэба рабіць пры зачыненых дзвярах.

Так зрабілі ў той жа дзень, толькі дзве гадзіны раней, з Юрым Хадыкам. Намесніка старшыні Беларускага народнага фронту абвінавацілі ў актыўным удзельніцтве ў „несанкцыяновым мітынгу”, гэта значыць, святкаванні 25 Сакавіка і засудзілі на дзесяць сутак зняволення.

— Мой працэс паказальны для таго, што адбываецца ў Беларусі, — сказаў прафесар выйшаўшы з суда. — Чаму ў Гродне? Тут заўсёды было больш свабоды. Але раптоўна прызначылі Лукашэнкаўскага чыноўніка Саўчанку і ён мусіць выслугоўвацца. Народ яшчэ энергічны і таму такое супрацьстаянне.

З Юрым Хадыкам атрымалася камічнае сітуацыя. Ён чакаў міліцыянтаў, якія даставяць яго ў камеру. Не дачакаўшыся, сам стаў іх шукаць.

— Какую Хадыку? — пачуў з міліцыйскага лазіка.

— Тады буду чакаць дома, — вырашыў ён і падаўся ў Мінск.

А вось журналісты гродзенскіх недзяржаўных СМИ за пікеты ў абарону Маркевіча і Мажэйкі селі адразу.

— Трынаццаць чалавек затрымалі, трэх гадзін патрымалі ў арышце і прывезлі ў гэты суд, — расказвае Алена Сіневіч, карэспандэнтка беластоцкага Радыё Рацыя. — За ўдзел у пікете я павінна заплаціць 20 мінімалак, гэта значыць каля 140 долараў. Шэсць асоб пасадзілі на суткі: Вітаўта Рудніка і Зміцера Ягорава на тroe сутак, Алесі Дварэцкава — на чатыры, Андрэя Мялешку — на восем, а Анджэю Пісальніку і Стасу Пачобуту далі па дзесяць. Апошні тут жа аўгавіў галадоўку.

— Я сёння найбагацейшы чалавек у Беларусі, — паўтараў усхваляванны Павел Мажэйка. — Калі ёсць людзі, якія гатовы ў маёй абароне ахвяраваць сваёй свабодай, то гэтыя малыя інсінуацыі мясцовых улад ці самога Лукашэнкі ў мой адрес не вартыя.

Як суд з журналістамі згуляў у жмуркі, так і міліцыянты з участка па вулі-

цы Тэльмана рашылі пазабаўляцца з тымі, хто прыйшоў сустрэць Алесі Дварэцкава, якому ў 12.20 канчаўся тэрмін пакарання. Да народу выйшаў палкоўнік і папрасіў разысціся і асвабадзіць стаянку.

— Не трэба было саджаць журналістаў. Выпусціце хутчэй Дварэцкава і мы разыдземся, — пачуў у адказ.

І яны выпусцілі. Толькі не галоўным уваходам, дзе чакалі яго аднакамернікі, якія выйшлі на волю дзень раней, журналісты з магнітафонамі і фотаапаратамі, дзяўчыны з кветкамі. Вывезлі яго з піскам шын на машыне бакавой брамай. Маладзейшыя кінуліся даганяць аўто, але яно паймала ў бок пасажира на Савецкай вуліцы.

Праз пятнаццаць хвілін Алесь Дварэцкав з'явіўся ў сядзібе БНФ на прэс-канферэнцыі:

— Ва ўнутраным двары міліцыянты выкруцілі мне руکі, запіхнулі ў машыну і сказаў: „не крычы”. А я тут жа і закрычаў. Калі за брамай убачыў вас, аж сэрца мне сіснула. Дзякую вам, што вы прыйшлі.

Сярод народу была Крыстына Пісальнік. Яе сына Анджэя прысудзілі на дзесяць сутак.

— За праўду, — кажа маці, — за тое, што ён упамянуўся за сваіх калег. Я заўсёды ім ганарылася. Прыйшла, каб падтрымаць яго і астатніх гродзенскіх журналістаў.

Анджэй Пісальнік не адзін паляк, які паярпеў за аброну Міколы Маркевіча і Паўла Мажэйкі.

— Калі мы дабіваліся пашаныя нацыянальных правоў, калі мы стараліся адчыніць польскія школы, „Пагоня” і яе рэдактар заўсёды былі на нашым баку, — гаворыць Тадэвуш Гавін, ганаровы старшыня Саюза палякаў Беларусі, — таму быць тут, гэта наш абавязак. Мы ж грамадзяне Беларусі і супольна будзем яе будучыню. А будучыня Беларусі, гэта не тыя што сёння саджаюць, а тыя, хто змагаеца з дыктатурай за дэмакратыю і свабоду слова.

Мікола Маркевіч таксама ўпэўнены ў перамозе і ў тым, што раней ці пазней калектыву зачыненай „Пагоні” створыць новую незалежную газету.

Шкада толькі, што да гэтага яшчэ няпросты шлях і трэба яго акусяць штрафамі, пабоямі, арыштамі. Не забывайма, што над Міколам Маркевічам і Паўлам Мажэйкам увесь час вісіць пагроза пяці гадоў турмы за тое, што асмеліліся думаць інакш, чым сённяшняя улада ў Беларусі.

Мікола ВАЙРАНЮК
Фота Рамана ВАСІЛЮКА

ходзіў да сабраных, прамаўляў да іх. Узгадалася мне ўдзельніцтва ў адным незалежным зборышчы ў Мінску ў пачатку 90-х гадоў — улада не пажадала сабе гэтага зборышча, дык не аказалася ключа ад залы, у якой мелі праходзіць нарады (а хутчэй швейцара з ключом). Суд, які меў у Гродне разгледзець справу П. Мажэйкі і М. Маркевіча, таксама адчуў навыгаднасць сітуацыі — расхварэўся і 9 красавіка не сабраўся.

Наши польскія калегі, якія ў гэты дзень падпісаліся пад пратэстам, перш за ўсё выступілі ў абарону свабоды слова ў Беларусі. Нам жа — беластоцкім беларусам — неабходна адзначыць, што газета „Пагоня”, якую 12 лістапада 2001 г. закрыў Вышэйшы гаспадарчы суд Беларусі, была самым устойлівым беларускім незалежным выданнем

Беларусі. Устойлівасці гэтай можа саступіць яму нават адноўленая „Наша Ніва”, калі разглядаць яе ў кантэксце віленскіх і мінскіх перыядыкаў. Закрыццё „Пагоні” і ціск на яе журналістаў у чарговы раз стварае сітуацыю выдварэння беларушчыны з яе айчыны. Вялікую частку рэдакцыйнага калектыву „Пагоні” складала заўжды студэнцкая моладзь Гродна. Вось гэтай моладзі і дадзенца ўладамі прыклад — „Калі ты звязаўся ў сваім жыцці з беларушчынай, чакай ад таго жыцця адных клопатаў”. У Беластоцку, калі публічна гаворыш па-беларуску, часамі можна пачуць: „На Беларусі гаварыце сабе па-беларуску, а не ў Польшчы”. Атрымліваецца, беларус у гэтым свеце не мае надзейнага прытулку і ў самой Беларусі.

Аляксандр Максімюк

Бельскі ліцэй святкаваў 25 Сакавіка

Аляксандр Максімюк памыліўся. У справаздачы са святкавання 25 Сакавіка, якое ладзіў у Беластоку Беларускі саюз („Ніва” № 14 ад 7.04.2002), дазволіў ён сабе разважанні наконт выбару, які стаіць перад кожным беларусам. Выбару жыццёвой філасофіі, а што за тым ідзе, і свайго лёсу. Трапна заўважыў раздвоенасць беларускага народу, якая бярэцца са стаўлення да нашай спадчыны. Адны беларусы найбольшай каштоўнасцю лічаць памкненні наших продкаў да незалежнасці. Іншыя і ведаць пра тых ідэалістаў нічога не хочуць. Ці ж трэба даказваць, што такі падыход да мінулага мае вялікі ўплыў на сёння беларускага народу і мецьме на яго будучыню? Хаць б на тое, у якой дзяржаве будуць жыць беларусы, на якой мове будуць гаварыць і г.д. і т.п.

Малая Беласточчына як вялікая Рэспубліка Беларусь у фокусе. І ў нас частка беларусаў лічыць 25 Сакавіка найбольшымі святамі, а бел-чырвона-белы сцяг і герб Пагоню — неад'емнымі атрыбутамі беларускасці. А іншай не толькі гэтых сімвалы абыякавыя, але нават сама беларуская мова не авалявская да жыцця.

Тое ўсё і растлумачыў Аляксандр Максімюк у сваім кароткім апісанні. Але ўсёткі атрымалася яно задоўгае на адзін сказ: „Не чуваць пра святочную лінейку ў ліцэі з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Бельску-Падляшкім”. Праўда, лінейкі там не было. Але гэта не абазначае, што школа не святкавала.

Настанкі і вучні 25 Сакавіка наладзілі адмысловы Беларускі дзень. Склаліся на яго: прэзентацыя традыцыйнай вышыўкі і народных абраадаў Падляшша,

конкурс на найбольш смачную беларускую страву і спаборніцтва між рознымі класамі, пад час якога вучні павінны былі паказаць свае веды пра Беларусь і шмат іншых талентаў: музычных, пазытычных, мастацкіх. Усё, вядома, вялося на беларускай мове, а ў конкурсі былі пытанні пра беларускія нацыянальныя сімвалы (вядома, нашы), плямёны і першыя княствы, гарады і гістарычных герояў. Свята ў школе праходзіла, практычна, увесе дзень.

Хаць Mіхась Сцепанюк заўважыў мне перад камерай, што Беларускі дзень у Беларускім ліцэі, гэта нейкі парадокс, доказ нават не смерці нашай нацыі, а ўжо яе тлення, але што зробіш, такая наша разальнасць. А на яе цяжка крыўдаваць. І не можна вінаваціць школы усіх наших нацыянальных няшчасцяў. Віна за тое, што мы — такая, а не іншая нацыя, раскладаецца роўна на ўсіх. Калі кажам, што ў беларускіх толькі з назвы ліцэях у Бельску ці Гайнайуці мала беларускасці, памятаймо, што па-за імі яе амаль зусім няма. Найменш яе — у наших сем'ях.

Мне асабіста такая форма святкавання 25 Сакавіка, якую прыдумалі ў Бельскім беларускім ліцэі, вельмі спадабалася. Можна спадзявацца, што пасля такога дня ў вучняў хаць нешта застанецца ў памяці. Лінейкі і іншыя афіцыёны забываюцца ўжо наступнага дня.

Не думаю, каб Аляксандр Максімюк хацеў спецыяльна пакрыўдзіць настаўнікаў і вучняў Бельскага беларускага ліцэя, але пусці ў народ неправераную інфармацыю. За гэта яны пакрыўдзіцца мелі права.

Мікола ВАЎРАНЮК

Свята „чужога”

25 сакавіка 2002 г. — гэта не толькі 84 гадавіна абавязчэння незалежнасці Беларускай Народнай Рэспублікі, гэта таксама мерапрыемства пад лозунгам „Беларускі дзень”, якое адбылося ў бельскім белліцэі.

Не... Не будзе гэта нейкай прэсавая інфармацыя ці чарговы рэпартаж. Будуць гэта думкі наконт гэтага дня. А ёсьць іх трошкі...

Калі некалькі тыдняў таму нехта абавязці, што ў школе хочуць сарганізаваць „Беларускі дзень” адразу прыгадаліся мне нейкія міжнародныя дзіцячыя лагеры, дзе ўдзельнікі прадстаўляюць культуру сваіх народаў для людзей, якія нічога пра іх не ведаюць.

І хіба гэта была галоўная мэта „Беларускага дня”: паказаць зусім ужо спаланізаванай моладзі, што гэта такое беларускасць ды прыпомніць іншым, але, перш за ўсё, і сабе, хто мы такія (бо ў ліцэі аб гэтым забыліся амаль усе вучні). А які ёсьць сапраўды ўзровень нацыянальнай свядомасці ў Пагульнаадукацыйным ліцэі з беларускай мовай навучання імя Браніслава Тарашкевіча ў Бельску-Падляшкім? Адказ ёсьць адзін. Калі ў гэтак званым „беларускім ліцэі” арганізуецца „Беларускі дзень” — гэта значыць, што беларускасць у школе не адмірае... Яе ўжо даўно тут няма! І калі нехта спадзяваўся, што дзякуючы аднаму беларускаму мерапрыемству знойдуцца ў школе нейкія беларусы — моцна пералічыцься. Аднак не можам абвінавачваць беларусаў у tym, што вучні успрынялі „Беларускі дзень” не як дзень „нашай” культуры, а як паказанне нечага замежнага і перш за ўсё чужога.

Наколькі можам мець многія засцярогі да самой формы імпрэзы, на якой ізноў беларускасць паказана была як скансэн,

у якім няма нічога маладзёжнага і сучаснага, тады намнога лепш святкаваць Дзень Волі ў такі, несумненна радасны, способ чым традыцыйна. „Традыцыйна” абазначае тут пампезныя і зусім нецікавыя ўрачыстыя пасяджэнні, на якіх усе спяць.

Аднак вернемся да „Беларускага дня”. Непрымальнай была адна пастанова: цэлы дзень усе вучні і настаўнікі (рэч ясная, добрахвотна!) мелі гаварыць на беларускай мове. Не ведаю, якая была мэта гэтага „указа”. Шкада, аднак, што ніхто не падумаў, што трошкі цяжка будзе намовіць вучняў, якія нават на ўроках беларускай мовы не хочуць гаварыць на „роднай мове”, каб карысталіся ёй увесе час і што такія ініцыятывы могуць выклікаць яшчэ большую варожасць у адносінах да ўсяго (і ўсіх!), што беларускае.

А водгукі „праваслаўных палякаў”, якія ствараюць большасць вучняў?

— Попросілі „научыцеля по беларуску, жэбы не пытал!” — гэты сказ чуваць было на калідоры найчасцей.

Да наступнага Дня Волі застаўся амаль год. 25 сакавіка 2003 года, мабыць, зноў будзе сарганізаванае падобнае мерапрыемства. Маю надзею, што ніхто ўжо не назаве яго „Беларускім днём”, бо назоў гэтых выклікае толькі сумную ўсмешку на твары. Варта таксама падумыць пра нешта маладзёжнае, каб паказаць вучням, што беларускасць — гэта не толькі фальклор, песні „Прымакоў” і „Люблю наш край, старонку гэту”, але і маладосць, сучаснасць, свежасць.

І на канец сумная справа. Не павінны мы падобнымі мерапрыемствамі старацца вянчыць у белліцэі беларускасць, якая ўжо даўно недзе адляцела. Дзякуючы ім можам яе толькі успамінаць...

Міхась СЦЕПАНЮК

Размовы на ваяводскіх вярхах

— Гэта сустрэча была шматпластавая і творчая, — пераконваў журналістка прадстаўнік абласнога выканавчага камітэта ў Гродненскім Уладзімір Ягоравіч Саўчанка пасля спаткання з падляшскім ваяводам Маркам Стшалінскім.

Падляшскі ваявод паехаў у Гродна (8 красавіка) першы раз пасля прыняцця мінулай восенню сваёй пасады. Як казалі беларускія журналісты, пры нарадзе гэтага візіту, гродзенскі ваявода (перакінуты сюды экіпай прэзідэнта Лукашэнкі з усходняй часткі Беларусі, з Магілёўскай вобласці), які трэці год кіруе вобласцю, упершыню сарганізаў прэс-канферэнцыю — у адной з заходаў бібліятэкі на Новы замок.

Згодна з заявамі Саўчанкі і Стшалінскага, у найбліжэйшы час мае дайсці да сустрэчы ў Беластоку сельскагаспадарчых вытворцаў абодвух рэгіёнаў з мэтай „абмену вопытам і наладжання кантактаў”. Прыйтим успомнена пра ўдзельніцтва польскіх фірмаў у чацвёртай выстаўцы „Еўрапарэйён Нёман”, якая яшчэ сёлета мае правесці ў Гродне. Як

падкэрслі Саўчанка, гродзенскае прадпрыемства „АЗот” і цементавыя прадпрыемствы зацікаўлены экспартам у наш рэгіён сваіх вырабаў (з узаемнасцю). Самае важнае, аднак, на што звяртаў увагу перш за ўсё ваявода Стшалінскі, гэта дапамога абодвух установаў наладжанні контактаў паміж малымі і сярэднімі прадпрыемствамі, не зважаючы на тое, што генеральна нашы гаспадаркі адрозніваюцца структурай кіравання, аўтаматызацыяй і дадзенымі падзеямі. Падляшская ваяводская ўстанова ўжо падрыхтавала адповедны спісак фірмаў і прапаноў. Калі глядзець на зацікаўленне беларускага боку, чакаецца супрацоўніцтва звязанае з вырабамі адзення, скуры, тканин і перапрацоўкай рапсу.

Адным з найважнейшых пытанняў, якія краналіся ў час сустрэчы, было працягванне мадэрнізацыі пагранічнай аўтапрохода Бруштагі — Кузніца. На думку Стшалінскага, ёсьць агромны шанец, што яшчэ летьасць будзе аддадзены ва ўжытак пас руху для легкавых аўтамашын, няма яго, аднак, увогуле ў выпадку таварнага ру-

ху. Добраўпарадкаванне адрэзка 450 метраў з беларускага боку мяжы сфінансуе польскі урад, але будзе гэта (ад аўкцыёну, дамовы на выкананне) паддадзена рэжыму цэлай інвестыцыі, акрэсленаму Еўрасаюзам, які ў асноўным з польскім урадам фінансуе гэтае пачынанне. У гэтай справе ёсьць ужо падрыхтаваны ўступны польска-беларускі праект. Праз пару тыдняў мае быць ён адобранны польскім урадам.

Працягваюцца таксама міжнародны ўзгадненні, якія датычаць адкрыція невялікай авіялініі Беласток — Гродна.

Абодва ваяводы ўспомнілі таксама пра Аўгустаўскі канал. Яны згадзіліся, што авіязкова трэба вянчыць яму першасную функцыю. Саўчанка адзначыў, што прэзідэнт Лукашэнка не ўзвесціў, што мае выдаць дэкрэт аб рэканструкцыі канала.

У сувязі з паведамленнем аб увядзенні візавага рэжыму з уваходам Польшчы ў Еўрасаюз, Марк Стшалінскі спрабаваў супаківаць беларусаў:

— Хочам, каб граніцы былі шчыльныя (справа ў кантрабандзе наркотыкаў і людзей — М.Х.), але таксама і прыязненія. Не выключаю, што ўдасца ўвесці, замест ваўчараў, шматгадовыя візы мно-гаразовага перасякання мяжы.

На думку беластоцкага ваяводы, падляшскі і гродзенскі бакі павінны „як

найхутчэй навучыцца распрацоўваць супольныя праекты з мэтай здабывання грошай з Еўрасаюза”.

Яшчэ на пачатку канферэнцыі ваявода Стшалінскі зрабіў агаворку:

— Гэта ёсьць візіт суседзяў білікіх, але не настолькі, якімі маглі быць.

На канец дадаў:

— Мы адкрыты на ўсе контакты. Не хачу, аднак, іх напалітызавання.

У час аднадзённага візіту ў Гродненскім Узгайдненні, якія датычаць адкрыція дырэктар яго кабінета, шэф аддзела па справах інтэграцыі з Еўрасаюзам, прэс-інфарматар. Згодна з заявай абодвух прэс-інфарматараў, мела ім спадарожніца пасадарчая місія. Паявілася, аднак, толькі пара бізнесменаў: Рэгіна Судлеўская з Сельскагаспадарчага таварыства „Фасты” і Віталь Карчэўскі з Падляшскага гаспадарчага форуму, якія наладзіў ужо інтарэсы з беларусамі.

На тэрыторыі Гродзенскай вобласці зарэгістравана 75 фірмаў з удзелам польскага капіталу. У галоўным займайцца яны вырабамі нятканых матэрыялаў, ёгураў, газіраваных напояў, касметыкі, макаронных вырабаў, мэблі, сельскагаспадачых і драўнінных тавароў ды пасажырскім транспартам.

Мацей Халадоўскі

З’езд Беларускага саюза

Самаўрадавыя выбары, усеагульныя перапіс насељніцтва і беларуская прысутнасць у Беластоку — гэта галоўныя тэмы дыскусіі V З’езда дэлегатаў Беларускага саюза ў Рэчы Паспалітай, які 10 красавіка абыўся ў Беластоку. Беларускі саюз з’яўляецца федэратыўнай структу-

рай, якую складаюць сем беларускіх суполак у Польшчы — Асацыяцыя беларускіх журналістаў, Беларуское аўтамобильнае таварыства, Беларуское дэмакратычнае аўтаднанне, Беларуское культурнае таварыства „Хатка”, Літаратурнае

аб’яднанне „Белавежа” і Праграмная рада Тыднёвіка „Ніва”.

З’езд вырашыў, што Беларускі Саюз у Польшчы сваю дзейнасць засяродзіц на пашырэнні беларускай свядомасці, культуры беларускага слова і наогул таго, што засяродзіц на пашырэнні беларускай прасторай. У сувязі з перапісам насељніцтва Саюз выдаўся адмысловую лістоўку і плакат. 85 угодкі авіяшчыння БНР — у наступным годзе — маюць

у Беластоку святкавацца ў яшчэ больш урачыстым кшталце, чым дагэтуль.

З’езд выбраў новую Управу Беларускага саюза, у якую ўвайшлі:

Прадвесне ў Беларусі

Ад дзесяці гадоў палітычная вясна ў Беларусі пачынаецца 25 сакавіка. Два тыдні пасля гэтай даты, калі я пабываў у Мінску, вяліся там яшчэ жывія дыскусіі наконт тактыкі паасобных груповак, якія ў гэты дзень, кожная паасобку, арганізавалі шэсці, мітынг і дэмакраты. Нішто не паказвае, што ў найбліжэйшай дзесяцігоддзе беларуская апазіцыя выйдзе разам на вуліцу дамагацца хаяць б свободы і дэмакраты. Нават у гэтай справе няма згоды ці можна выйсці разам з палітычнай канкурэнцыяй, найчасцей з рэнейшымі партыйнымі калегамі. Дзеячы падаразоюць адзін аднаго ў карумпаванасці, прадажнасці ці гэта заходнім, ці расійска-лукашэнкаўскім спецслужбам. Сярод апазіцыі не відаць аўтарытэтных людзей, якія маглі бы пацягнуць за сабой штораз больш фрустраваны натоўп. Няма там нават палітыка накшталт польскага Лепэра, які прыняў бы спробу пераскочыць дэмогенія прэзідэнта Лукашэнку.

У суседній Украіне адбыліся амаль дэмакратычныя выбары. У тамашнім Вярхуным Савеце апынуліся людзі не-калькіх палітычных арыентаций, — гавораць мінскія інтэлектуалы. А ў нас што? — пытаюць, бездапаможна разводзячы рукамі. А што вы зрабілі каб было інакш? — пытаюся. Адказы плынуць так складаныя, што ў сапраўднасці няма адказаў. Славутыя вучоныя, якія свабодна валодаюць беларускай мовай, не вядома чаму звяртаюцца да сваіх аспірантаў па-руску, кніжкі выдаюць амаль выключна на той жа мове. Пасля чамусці здзіўляюцца, што ў краіне няма ніякай нармальнасці. На шызафрэнічных паводзінах элітаў ніколі не выхаваеца здравае грамадства. Трэба, аднак, адзначыць заўважальны прагрэс. Апошнім часам, напрыклад, на канферэнцыях гісторыкаў дамінуе беларуская мова. Часам толькі русіфікаваны студэнт ці аспірант карыстаецца адзінай для яго вядомай дзяржаўнай мовай, значыць, рускай. Здараецца таксама, што шафёр аўтобуса звяртаеца да пасажыраў на беларускай. Хаяць гэта і рэдкасць, але падобныя факты паказваюць, што русіфікацыя, якая праводзіцца рэжымам, выклікае ў некаторых грамадзян Беларусі рэакцыю пасёнага супраўдлення.

Гаспадарчы правал на Беларусі, які прадбачвалі заходнія аналітыкі і каментатары, не адбудзеца. Дэмагагічная рыторыка прэзідэнта пра ахову сацыяльных правоў найбяднейшых не мае адлюстравання ў дзеянасці дзяржаўнага праўлення. Дзяржава скарачае фінансаванне не толькі сацыяльной зоны, але таксама выдаткаў на культуру, навуку, датацыі для дэфіцитных прадпрыем-

стваў. Зафіксаванае беспрацоўе выступае здаўна, але нікто не ведае яго рэальнага стану. Паводле канкрэтных рашэнняў адміністрацыі выглядае, што ў краіне зашмат настаўнікаў, інжынероў а нават вучоных, або інакш валодаюць яны ведамі, якія сёння мала каму патрэбны. Гэта праблема ўжо раней узникла ў Польшчы, але пакуль што ратуе рынак працы вучоных мода на вышэйшую адукацыю, а дакладней на дыплом вышэйшай навуковай установы. У Беларусі такой арганізацыі прыватнага школьніцтва няма і таму бліжэйшая будучыня ўсялякіх дацэнтаў выглядае даволі цікава. Капіталізм накшталт піначэтайскага, які спрабуе навесці адміністрацыю, прадае эканоміку, выклікае аднак расчараванне сацыялістычнага грамадства. Няшмат дапамагае ўжо традыцыйная пропаганда, якой ужо мала хто давярае.

Лукашэнкаўскія праўленне вырашыла таксама праўесці санацыю сярод пісьменнікаў. Гэтае асяроддзе аказалася надта незалежным, не было дастатковай колькасці ахвотных праслаўляць Бацьку Нацыі, як раней Вялікага Сталіна. Малодшае пакаленне Лукамола (Беларускага патрыятычнага саюза моладзі) аказалася зборышчам цынічных кар'ерыстаў, няздольных да якога-небудзь ідэйнага змагання. Тому ўлады дайшлі спачатку да вываду, што трэба дысцыплінаваць існуючае літаратурнае асяроддзе шляхам пазбаўлення памяшканняў, абмежавання датыці на друк і ўсялякіх фінансавых авансаў, дазваляючых на забеспечэнне асноўных сацыяльных патрэб. Усё гэта прынесла свой плён у выглядзе расколу ў Саюзе пісьменнікаў і ўзнікнення фракцыі гатовай ісці на кампраміс з рэжымам.

Найбольшае здзіўленне ў мяне выклікала аднак чаканне звычайных людзей, не заангажаваных у ніякую дзеянасць, якіх-небудзь змен. Раней усё часцей можна было пачуць стары беларускі лозунг: „Каб не было горш”. Цяпер пасля ўсіх выбараў ці псеўдавыбараў — парламенцікі і прэзідэнцікі — людзі стаўяць пытанне: „Калі гэта ўсё скончыцца”. Пытанне гэта аднак не мае свайго адрасата. Бяспрэчна перамога Лукашэнкі на ўсіх выбараў выклікала як бы сіндром пераканання пра яго вечносаць. Тым больш, што не відаць для яго ніякай альтэрнатывы. Такога песімізму даўно ўжо не адчувалася ў Беларусі.

Немагчыма прадбачыць бліжэйшую будучыню краіны. Палітычная і эканамічна сітуацыя здаецца быць стабільнай, аднак вялікай колькасці грамадзян такая стабільнасць здаецца быць невыноснай.

Яўген МІРАНОВІЧ

Найлепшыя сярод студэнтаў

Згуртаванне польскіх студэнтаў і ўлады падляшскіх вучэльняў, пад патранатам прэм'ер-міністра РП Лешка Мілера арганізавала конкурс „Primus Inter Pares” — на найлепшага студэнта 2001 года.

„Primus Inter Pares” гэта найбольшы ў Польшчы конкурс, які пралагандуе дасягненні студэнтаў не толькі ў вучобе ва ўніверсітэце, але і па-за вучэльням. Аднак крэтырый ўдзелу былі вельмі строгі: сярэдняя ацэнка за апошні год не меншай 4,71 бала, дзеянасць у навуковых і студэнцічных арганізацыях, добрае веданне замежных моў і актыўнасць па-за сценамі універсітэта.

У гэтым годзе ў Палацы Браніцкіх дыпломы лаўрэатаў конкурсу атрымалі 24 студэнты беластоцкіх вышэйших школ. Універсітэт разам з Медыцынскай акадэміяй выставіў шэсць кандыдатаў, Політэхнічны інстытут — пяць, Вышэйшая школа публічнай адміністрацыі — трох, Вышэйшая школа фінансаў і управління — двух, а Вышэйшая эканамічнай школа і Вышэйшая школа журналістыкі імя М. Ваньковіча — па адным.

Галоўную ўзнагароду — камп’ютэр і званне найлепшага студэнта — атрымала Анна Гутаўская — студэнтка трэцяга курса ўправління і другога курса інфарматыкі Беластоцкага політэхнічнага інстытута (сярэдняя ацэнка адпаведна 4,89 і 4,85). Прыветом добра яна валодае англійскай і нямецкай мовамі ды вывучае рускую мову, бо, як кажа, цікавіцца не толькі абра-

нымі спецыяльнасцямі, але і літаратурамі славянскіх народоў. Апрача гэтага дзяўчына з’яўляецца добрым спартсменкам — іграе ў баскетбол ва ўніверсітэцкім АЗСе, супрацоўнічае з універсітэцкай газетай і Студэнцкім парламентам.

„Хаця вучоба на двух спецыяльнасцях забірае многа часу, то да ўсяго можна прывыкнуць, — сказала Анна Гутаўская, — а нават і палюбіць. Мае сябры дзвівуючыя, калі я знаходжу час на забаву і студэнцкое жыццё — дыскатэкі, кіно. А гэта зусім проста, трэба толькі любіць тое, што робіш”.

Другое месца заняў студэнт пятага курса гісторыі Беластоцкага ўніверсітэта Адам Канапацкі (сярэдняя ацэнака 4,87), а трэцяе — Аліція Рыдзэўка-Расалоўская з Медыцынскай акадэміі (4,9).

„Primus Inter Pares” сведчыць аб tym, што студэнты не толькі п’юць піва, але і вучачца, і то з вялікім поспехамі. Такіх людзей многа, і хаяць некаторыя з іх не маюць так вялікіх сярэдніх ацэнак, то і яны дасягаюць 4 балы і больш. Многія студэнты вучачца яшчэ на іншых спецыяльнасцях або працуяць, але, на жаль, аб іх мала хто гаворыць, лічачы гэта звычайнай справай — а шкада, яны таксама павінны мець шанс на прызнанне і ўзнагароды. Такія конкурсы папулярызуюць не толькі іх саміх, але і вучэльні. У такім выпадку Беласток становіцца горадам вялікіх магчымасцей, дзе варты штудзіраваць.

Паўліна ШАФРАН

Немцы і сілезцы таксама апасаюцца перапісу

Мабыць, усе нацыянальныя меншасці выказалі ўжо занепакенасць з нагоды маючага адбыцца ўсеагульнага перапісу насељніцтва. Прычына неспакою адолькавая: частка грамадзян па розных прычынах затоіць свою сапраўдную нацыянальнасць. Датычыць гэта і нямецкай нацыянальнай меншасці, якая здавалася нам тут магутнай і маналітнай, а таксама афіцыйна непрызнаных сілезцаў.

Нямецкая рабочая супольнасць „Прымірэнне і будучыня” звярнулася да праўжываючых у Польшчы немцаў з заклікам заявіць у ходзе перапісу сваю сапраўдную нацыянальнасць. Выказала яна таксама рашучы пратест супраць пропагандавання сілезскай нацыянальнасці. На думку нямецкіх арганізацый, дзеянасць Руху аўтаноміі Сілезіі вядзе да фальшивання палітычнай реальнасці і супярэчыць польскім інтарэсам, а прыдуманая дзеячамі РАС нацыянальнасць не павінна быць заношана ў перапісную анкеты.

Лідэр „Прымірэння і будучыні” Дзітмар Брэмер дзеяніні РАС, які намаўляе жыхароў Сілезіі дэклараўцаў у час пера-

пісу сілезскую нацыянальнасць, лічыць спробай дэзінтэграцыі нямецкай грамадскасці Верхняй Сілезіі, а інфармацыйны шум вакол гэтай справы можа толькі ўзмоцніць боязь перад падаваннем сапраўднай нацыянальнасці, паколькі калісьці прыналежнасць да нямецкай нацыі пагражала непрыемнымі паслядоўнасцямі, напрыклад, вызваленнем з работы.

Прэс-сакратар Руху аўтаноміі Сілезіі Ежы Гажэлік аспрэчыў закіды нямецкіх арганізацый. Мэтай РАС не з’яўляеца схілянне немцаў дэклараўцаў сілезскую нацыянальнасць, — патлумачыў ён, — а толькі закліканне да гэтага тых асоб, якія лічаць сілезцамі. 13 сакавіка г.г. Рух аўтаноміі Сілезіі выдаў адмысловую заяву, у якой выказаў занепакенасць магчымасцю маніпуляцыі вынікамі перапісу, паколькі ў інструкцыі Галоўнай статыстычнай установы пералічаны аздінаццаць нацыянальнасцей, у ліку якіх няма сілезскай. Гэта, на думку аўтанамістаў, беспрэцэдэнтная спроба парушэння польскай дзяржавай свабоды сілезцаў на савмыснэнне.

(вл)

Вакол пытання пра нацыянальнасць

Адгалоскі

Пытанне пра нацыянальнасць не толькі непатрэбнае, але і шкоднае. Быццам бы яно нявіннае, але скрывае ў сабе ту юнктуру ўсяго зла, якое прайвілася ў спрэчках за манастыры, помнікі ці на выбарах 1997 і 2001 гадоў. Водгукі гэтых здарэнняў надта свежыя і нявырашаны. Выклікалі яны такія ці іншыя боязі, эмоцыі, падобныя на тыя, якія з’явіліся напярэдадні ўсеагульнага перапісу насељніцтва. Сёння запытаюць пра нацыянальнасць, а заўтра — пра веравызнанне. Divide et impera. У чым заключаецца сутнасць праблемы? Гаворыцца, што ў нас дэмакратыя, але ці сапраўды яно так? Адказ на гэтае пытанне складаны. Дэмакратыя

— сістэма, у якой грамадзяне, нягледзячы на паходжанне, веравызнанне, колер скury ў ходзе свабодных выбараў выбирайаць уладу, якая кіруе па волі большасці выбаршчыкаў, зважаючы на права нацыянальных і рэлігійных меншасцей, каб усе людзі жылі згодна.

Грамадскім фактарам і шанцам на выпраўленне становішча меншасцей з’яўляеца развіццё адкрылага грамадства — гарант дэмакратыі і здольнасці перадольвання цывлізацыйных пытанняў. Неабходна стварыць адпаведныя ўмовы, каб людзі вучыліся адкрытым агульным грамадству, удзельнічалі ў яго будове. У адкрытым грамадстве чалавек не з’яўляецца аб’ектам, а толькі суб’ектам. Міжнародным

документам, які рэгулюе ахову правоў чалавека, з’яўляеца ААНаўская дэкларацыя ў справе асоб, якія належаць да нацыянальных, этнічных, рэлігійных і моўных меншасцей ад 1992 г., якая да гэтай пары парламентам Польшчы не ратыфікавалася. У ёй адзначана сказана: дзяржава, якая гарантует грамадзянам поўную бяспеку, мае права патрабаваць ад іх лічыннасці і наадварот — лічынны грамадзянін мае права патрабаваць гарантую бяспекі. Ратыфікацыя гэтай дэкларацыі вырашыць усе далікатныя пытанні. Пазбяганне яе ратыфікацыі пад прычынай абавязвання ў Польшчы падобных законаў і існавання адпаведных установ — гэта адгардка. У выніку ўзінкне чарговы дакумент або чарговая мёртвава, паказная цэнтральная установа, якая аб’яжвае і так драматычны бюджет дзяржавы. А проблема застанецца нявырашанай. На-

цыянальныя меншасці далей застануцца ў навыгадным становішчы „роўнага сярод раўнайшых”. Фінансавыя датацыі на грамадска-культурную дэйніцу нацыянальных меншасцей гэта не ласка, толькі абвязак. Меншасці таксама плацяць падаткі і маюць права імі карыстацца.

Калі б папярэдняя правячая групоўка выканала жэст добрай волі ў адрадзе меншасцей, не было б цяпер столькі боязі, а нават страху. Пытанне пра нацыянальнасць, каб стварыць банк даных аб нацыянальных меншасцях, неабходных у пераводах з Еўрасаюзам, неабгрунтаваны ў свяtle нератыфікавання згаданай дэкларацыі. Канстытуцыя РП не адпавядае міжнародным стандартам у галіне правоў чалавека і грамадзяніна, як гэта мае месца ў шэрлагу канстытуцый у дэмакратычных і грамадзянскіх краінах.

Віктар Аўсяйчук

Да 120-годдзя нараджэння Янкі Купалы

„... кіпіць мая кроў, сэрца рвецца з грудзей!”

Купала баяўся прынесці Яе, і той жа Купала, як матылек на агонь, раз-пораз ляцеў на агонь кахрання. Дасюль, аднак, калі Купала і ляцеў на гэты агонь, ён да яго не далаеў, бо дасюль Купала не знаходзіў узаемнасці.

A. Лойка

Яхімоўшчына. Канец 1916 года. Памочнік вінакура Ясь Луцэвіч сядзіць у хаце Васіля Канановіча на пачэсным месцы, а дзяўчата — пралі, спяваючы, працуючы. Сэрца юнака свабоднае, хоць улетку спойнілася 24 гады.

Адзін голас з дзяўчага хору асабліва кранае душу. Ён звонкі чисты, і сэрца паэта рвецца насустреч песьні.

Звалі яе Эмілія.

І соладка сэрцам сваім не раз чую, Што я не жадаю цябе, а люблю. Люблю, як сястрыцу сваю дарагую, Шаную, як родную матку сваю.

Гэта было проста замілаванне прыгажосцю, бо Купала, як усе творчыя асобы, „быў надзвычай уражлівы на покліч дзяўчай красы, жаночага харства” (А. Лойка). Пад вершам стаіць дата — 8.XII.1906 г. А вясною 1907 г. паэт вымушаны быў пераехаць на бровар Дольны Сноў.

Тут да яго прыйшло сапраўдане кахранне, але, на жаль, без узаемнасці. Аб гэтым у вершах „Не глядзі” і „На адвітанне”.

Мяне, знаю, дзяўчынка, забудзеш, — Ці ж на памяць слуга зарабіў?

Але хоць мо’ і верыць не будзеш, Цябе першую так я любіў.

У верасні 1908 года Купала пераїзджае ў Вільню, дзе працуе ў прыватнай бібліятэцы „Знанне” і адначасова супрацоўнічае ў газете „Наша ніва”. Усё ідзе сваім парадкам: любімая работа,

прывзнанне, знаёмствы з навукоўцамі і творцамі, праца над новымі творамі.

І тут, быццам гром сярод яснага неба, — кахранне з першага погляду. Была першая палова сакавіка 1909 года.

Ты прыйшла ка мне тады,
Як звінелі халады,
Як стагнаў яловы плот,
Хохлік бегаў ля варот...
„Даўгажаданая”.

„Стогн яловага плota тут невыпадковы, як хохлік — д’яблік, нешта не са-мае лепшае, што перабягала дарогу кахранню, што было ценем ад сонца ў небе. А можа, і чым іншым?...” (А. Лойка).

І сагрэла ты мяне
У палуцьме, у палусне:
Паня ты была, я — пан...

„Даўгажаданая”.

Імя „пані” — Марыя Іванаўскайтэ, пісьменніца, жонка Вацлава Ластоўскага, сакратара рэдакцыі „Нашай нівы”. На 10 год старэйшая ад Купалы і на 9 — ад мужа, яна і яе сястра Софія (таксама літоўская пісьменніца) абрали себе псеўданім — Лаздзіну Пляеда (арэшнікава сава). „Арэшнікавы соўкі — добрыя духі арэшнікаў, заступніцы бедных і пакрыўджаных” (А. Лойка).

„Яна была для яго плачкай над народнай нядоляй, як і ён сам; яна была для яго гордым рыцарам у бітве за ідэю абнаўлення свету, як і ён сам; яна была і незразуметая, як і ён сам, і адзінокая, і пілігрымніца” (А. Лойка).

„Аб гэтай адзіноце пісала яе дачка: не старэйшая — Ганка, а малодшая — Станіслава. І ў Стасюэ гэта было, пэўна ж, пераказам слоў роднай маці, калі яна пісала, што бацька маці не разумеў, не ўводзіў у кола сваіх інтэрэсаў, лічыў хатній гаспадыніяй, і толькі, і што маці была ад яго няшчаснай, загнанай, не-прызнаванай. И толькі адзін чалавек зразумеў душу і сэрца Станіславінай маці — малады беларускі паэт Янка Купала. Іх размовам, душэўнай еднасці, узаемаразуменню не было канца. Купала нанава акрыліў маці на пісанне. Купала чытаў ёй уголос свае вершы. У іх было супадзенне палітычных кірункаў. Прадаўжалася гэта год, два, а пасля гэтага нарадзілася я, Стасюэ — так свае ўспаміны пра маці канчала Станіслава” (А. Лойка „Як агонь, як вада...”, с. 106).

Трэба сказаць, што Купала разам з Людасам Гірам нават хрысціў Стасюэ (у католікаў магчыма мець па двое хросных у дзіцяці). „Дык вось два народныя паэты стаялі для купелі такай дарагой сэрца Марыі Пляеды меншай дачкі” (А. Лойка).

А яшчэ была ў жыцці Купалы Паўліна Вікенцьеўна Мядзёлка, якая нечакана сустрэлася з ім на другі дзень пасля яго прыезду ў Вільню. Пры першай сустрэчы ён здаўся ёй „жэўжыкам-кавалерам”.

Пасля бытлі пецярбургскія вечары, рэпетыцыі, літаратурныя спрэчкі.

Іх адносіны ўскладніліся тым, што яна ведала пра Пляеду...

— Нешта хросны бацька да хрэсніцы сваёй доўга выбіраеца...

„Дык няхай жа ён у пакаранне памучыцца, няхай пачакае — нідзе дзенецца!... Мой — бачу, прыйдзе, паклоніцца! А сёння паклону яшчэ не прыму, хоць і каҳаю, бо за сваю віну ён павінен адцярпець!” (А. Лойка).

У пачатку новага 1913 года беларускія студэнты, што вучыліся ў Пецярбурзе, рашылі зрабіць падарунак Я. Купалу — паставіць яго п’есу „Паўлінка”. Галоўную жаночую ролю прапанавалі Мядзёлцы.

„Канчаеца п’еса, я ляжу самлелая на зямлі. На сцэну ўбягае Купала, абымае мяне і горача цалуе. А воплескі з за-лы грыміаць і грыміаць” (П. Мядзёлка „Сцежкамі жыцця”, 1974 г.).

„Яму здавалася, што гэта белая начо-яго кахрання, яго шчасце плыве на яго з Фінскага заліва, з-пад Ніавы — у бок Васільеўскага вострава” (А. Лойка).

Мядзёлка сцвярджае, што Купала прапанаваў ёй руку і сэрца, але яна не паверыла ў сапраўднасць намеру паэта, „бо ні разу з яго боку не чула слоў кахрання”.

Георгій Колас у сваёй кнізе „Карані міфаў” ставіць пад сумненне слова Паўліны Вікенцьеўны: „Ці не дзіўна: вершы прысвячае Уладцы, ажаніцца ж хоча з Паўлінай?”

А пасля была Станкевічанка — Уладзіслава Францаўна Станкевіч, — якая ішла побач цэлых 26 гадоў. Жонка, сяб-роўка, памочніца, дарадчыца.

Тамара ЛАЎРЭНЧУК, г. Высокое

Беларусь павінна быць беларускай!

Мова — гэта душа нашай нацыі, адлюстраванне нашага разуму і нашага беларускага сэрца, наша самасвядомасць. Без беларускай мовы мы, беларусы — не беларусы, а наша Беларусь — не Беларусь!

Нядоўна ва ўсім свеце пад эгідай ЮНЕСКА адзначаўся Міжнародны дзень роднай мовы. Гэты дзень у 1999 годзе ўяляла Генеральная канферэнцыя ЮНЕСКА з мэтай захавання моў, якія апынуліся на мяжы знікнення. У Беларусі, якая з’яўляецца сябрам ЮНЕСКА, Міжнародны дзень роднай мовы не адзначаўся. І гэта прытым, што на сённяшні дзень толькі 29% вучняў беларусаў вучатца ў школах па-беларуску, а за кожную беларускую школу, якіх з кожным годам становіцца ўсё менш і менш, настойліва змагаюцца толькі Таварыства беларускай мовы імя Францыска Скарыны ды беларускія газеты, якія можна пералічыць на пальцах. А што рэшта?

Чаму беларусы так абыякава ставяцца да сваёй старажытнай мовы? Чаму не хочуць вярнуцца да сваіх нацыянальных вытокаў? Хіба таму, што адна з самых галоўных прычын такіх паводзін сённяшніх беларусаў у тым, што яны не разумеюць, нашто трэба адраджаць беларускую мову. Рускую мову — лічаць яны — усе ведаюць, на ёй вы-

дадзена і выдаецца вялікая колькасць першакласнай літаратуры, газет, часопісаў. Гэта ў асноўным мова радыё і тэлебачання, на ёй размаўляе многамільённая Расія, яе вывучаюць у свеце. А што будзе, калі беларусы пяройдуть на беларускую мову? Мы ж самі сябе ізаліруем ад навукі, культуры, палітыкі. На беларускай мове далёка не ўсе на-вуковыя тэрміны распрацаваны, не кажучы ўжо аб агульнай перакладзенай інфармацыі. Ды і ў свеце гэтай мовы амаль нікто не ведае. На самай Беларусі людзі могуць размаўляць на бытавым узору. Так, што з лепшай рускай мовы пераходзіць на дрэнную беларускую? Праўда ж?

Цікава, што сярод беларусаў вялікая колькасць і тых, якія зусім не супрацьадраджэння беларускай мовы. Родную мову, кажуць яны, трэба вывучаць, ведаць яе. Але нашто адмаўляцца ад рускай мовы. Няхай кожны размаўляе на мове, на якой хоча. А яшчэ за размову на беларускай мове можна трапіць на пастарунак альбо на „суткі”. Дык на-што рэзыкаўцаў?

Гэта пазіцыя большага або меньшага непрыніцця дэрусіфікацыі Беларусі.

У аснове яе ляжыць тэзіс: я не хачу, каб замест рускай мовы ў нас усе перайшлі на беларускую.

Што наконт „брацкага адзінства” Бе-

ларусі і Расіі, якое так настойліва рэкламуе ў дзяржавных сродках масавай інфармацыі беларускі рэжым, дык у нас сярод братоў не толькі рускія, але і ўкраінцы, паликі, чэхі і іншыя славяне...

У гісторыі чалавечства не так мала прыкладаў, калі народы вызваліліся ад навязанай ім чужой мовы і вярталіся да сваёй роднай. Гэтак у пачатку XX стагоддзя зрабілі чэхі, у гарадах якіх пай-сюдна была нямецкая мова. Праз гэта праходзілі венгры, нарвежцы і іншыя народы. Ва ўсіх народоў — вялікіх і малых — менавіта родная мова стаіць на першым месцы. Выключэннем з’яўляюцца мы — беларусы.

Беларуская мова на Беларусі, як гэта не трагічна сказаць, практычна адсутнічае. Яна захавалася ў мове невялікай беларускай нацыянальной інтэлігенцыі, у мове простых людзей на вёсках („трасянка”), ды на шыльдах крамаў і ў друку пасля расейскамоўнага тэксту. Газеты, якія ў час Савецкай Беларусі друкавалі па-беларуску, зараз перайшлі на рускую мову, ва ўсіх дзяржавных установах карыстаюцца толькі рускай мовай. Словам, у гарадах пай-сюдна рускай мове.

З так званым „двуҳмоўем”, за якое калісці прагаласавалі грамадзянэ Беларусі, ніякім чынам нельга пагадзіцца, таму што яно не на карысць нашай роднай беларускай мове. Пра якое мірнае існаванне дзвюх моў можна казаць, калі ў гарадах Беларусі пануе рускай мове? Калі абыякава ставіцца да гэтага становішча, дык гэта ў хуткім часе прывядзе да таго, што беларуская мов-

ва пяройдзе ў рад мёртвых моў, як латынь ці мова палабскіх славян. Таму сённяшніе двухмоўе можа незаўважна перайсці ў рускае аднамоўне. Хтосьці можа казаць, што мова не ёсьць паказыкам нацыянальной свядомасці і што можна быць беларускім патрыётам, не ведаючы сваёй роднай мовы. Гэта, канешне, здараеца. Але ў такім выпадку беларус адыходзіць ад сваіх продкаў, ад сваёй вялікай літаратуры, ад багатай літаратурныя падмуркі, губляе нацыянальны падмурок, губляе свае карані.

Калі існуе мова, як асноўны падмурок нацыі — будзе жыць і народ. І не трэба крычаць і казаць на мяне, што я „нацыяналіст”, „фашист”, ці „русафоб”. Гэта прыклад палітычнай дэмагогіі і нізкай культуры, якія сёння нічога не даюць. Справа павагі да саміх сябе. Павага і самапавага — вось чаго не хапае сённяшнім беларусам. А гэта значыць: кіравацца свядомасцю сваёй нацыі, а не быць падуладным чужых ідэй, чужога образу жыцця, чужой ментальнасці. Адраджэнне нашай мовы зойме шмат часу і старанняў. Але без актыўнай падтрымкі саміх беларусаў мова проста не падымецца з кален. Усе беларусы павінны зразумець, што дэрусіфікацыя Беларусі ў будучыні гэта пытанне быць або не быць беларускай мове. Беларускасць павінна вярнуцца ў нашае „абрусеўшае” жыццё, бо ніякай іншай, чым беларускай, наша дзяржава, Беларусь, быць не можа.

Ян АБАДОУСКИ

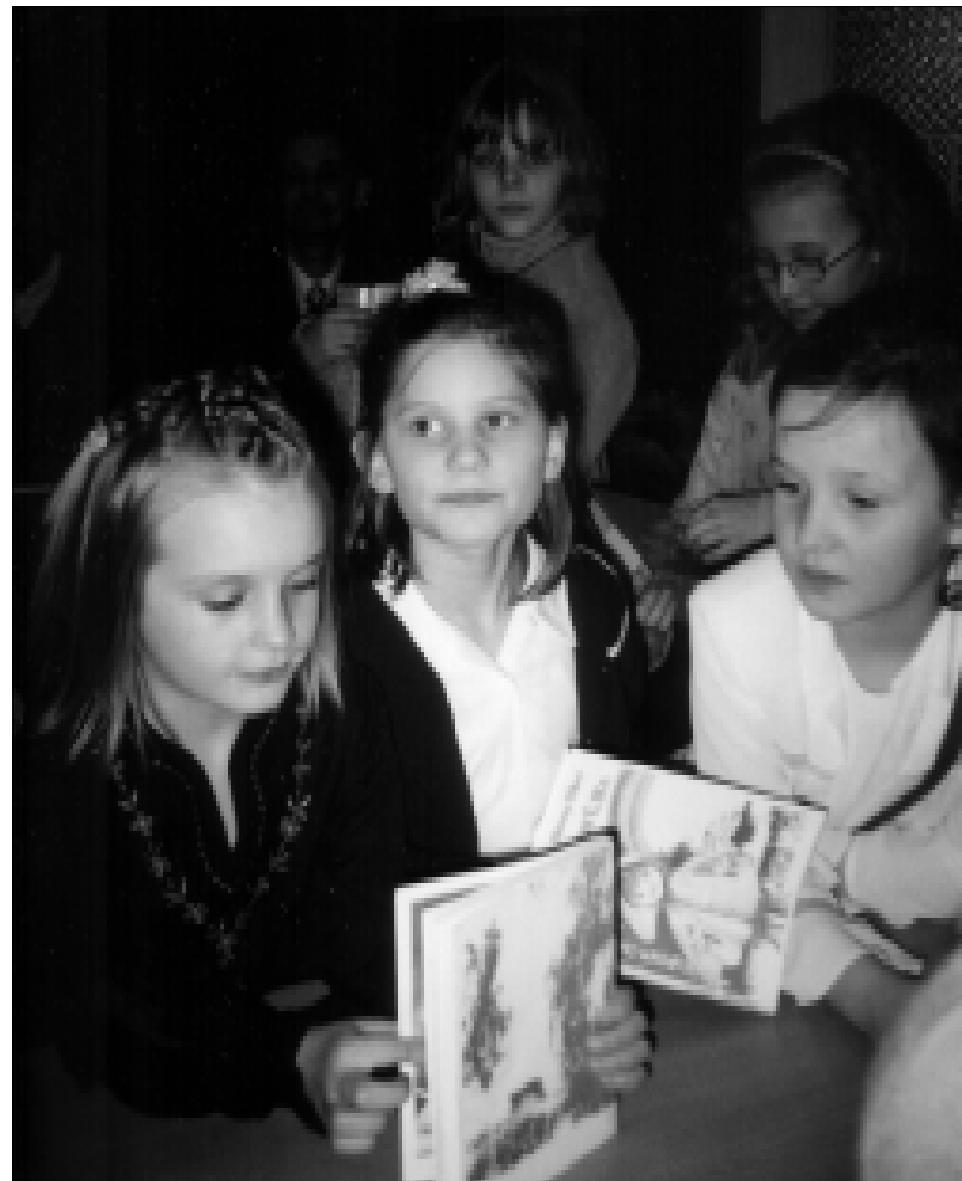
„Роднае слова” ў Орлі

Дэкламатарскі конкурс адбыўся ў нас 5 сакавіка. Найбольш дэкламатарай было з I-III класаў. У камісіі за- сядалі настаўніцы беларускай мовы і пані дырэктар. Асабліва ахвотна ў конкурсе выступалі першакласнікі.

Сярод вучняў I-III класаў найлепшымі дэкламатарамі былі Бася Кубай і Арэк Шайкоўскі (I месца), Наталля Такаюк і Адам Адзіевіч (II месца), Эмілія Саўчук, Эдыта Сухар, Іза Міранчук і Эвеліна Бяроза (III месца). У IV-VI класах найпрыгажэй дэкламавалі Паўліна Ляўчук (I месца), Наталля Міранчук і Моніка Сухар (II месца), Анэта Шыманюк, Іаанна Леанюк, Юстына Алексяюк і Аня Пост (III месца). Сярод гімназістаў найпершай была Анея Мартынюк. На II месцы апынулася Магда Лемеш, а на трэцім — Кася Корзун і Павел Герасімюк.

Спонсарамі конкурсу былі РСПП Крывятычы і транспартная фірма Анатоля Бакуна з Орлі.

Наталля ЖУРАЎЛЬ,
VI кл. ПШ у Орлі

Удзельнікі агляду ў Беластоку атрымалі кніжкі з аўтографамі.

Фота Міры Лукшы

Уладзімір АРЛОУ, Адкуль наш род

Вынаходнік Казімір Семяновіч

Абарона Бацькаўшчыны

Пасля навучання ў школе-калегіюме Семяновічу таксама давялося ўзяць у рукі зброю. Ён удзельнічаў у войнах Рэчы Паспалітай з Маскоўскай дзяржавай і з татарамі. У бітвах Казімір быў заўсёды рашучы і мужны, хоць лічыў войны найбуйнейшай бядой на свеце.

Трапіўшы ў войска, Семяновіч адразу зацікавіўся артылерый — навукай пра гарматы і іхняе баявое выкарыстанне. Артылерысты лічыліся на вайне галоўнымі. Ад іх майстэрства вельмі часта залежала перамога. У адной з бітваў з татарамі Казіміра вельмі ўразілі дзеянні не-

прыяцельскіх піратэхнікай — майстроў, што займаліся вырабам гаручых сумесяў і сігналных агнёў. Татарская піратэхніка зрабіла тады густую дымавую заслону і выратавала сваю конніцу ад разгрому.

Казімір Семяновіч намерыўся прысвяціць вывучэнню артылерыі і піратэхнікі ўсё сваё жыццё. Дзеля гэтага ён старанна займаўся арыфметыкай, геаметрыяй, механікай, фізікай, хіміяй ды шмат якім іншымі навукамі. Сілы ў гэтай цяжкай працы дадавала яму, як ён признаўся, шчырае жаданне паслужыць Бацькаўшчыне і сваім суродзічам.

(працяг будзе)

Як у нас было на масленіцы

Разам з I „а” кл. Гімназіі на ўроці беларускай мовы мы смажылі бліны. Потым мазалі іх сырам, варэннем, пасыпалі цукрам або палівалі смятанай — як хто хацеў. Слухалі мы апавяданне настаўніцы, як нашы продкі абыходзілі масленіцу, на восьмым тыдні перад Вялікаднем. Яны тады, хоць не спажывалі мяса, весяліліся. Мы таксама весяліліся. За бліны нам трэба было за-

спяваць прыпейку, расказаць анекдот або хутка паўтарыць скорагаворку „Адзін маладзец з'еў 33 пірагі з тварағом”. Яшчэ мы спалілі саламянае чучала — сімвал зімы, каб хутчэй прыйшла вясна!

На нашым свяце было жалезнае правіла: „Хто хмуры і пануры — няхай павесялее!” А „хто ўмее весяліцца — той гора не байцца!”

Вучні IV „а” кл. ПШ у Орлі

Вершы Віктара Шведа

Пляж і мора хвалі

Матулінай прычоскай

Захоплена Наталля.

— На галаве — палоскі!

— Не, доня, мора хвалі.

— Як маеш, дарагая,
Марскіх хваль так багата,
Дык я скажу, што мае
Пляж на галоўцы тата.

Камп’ютэрныя курсы

Зацікавіла Ігната

Навейшая павіннасць:

Камп’ютэрныя курсы тата

Аформіў свайму сыну.

— Тата, дабавачны занятак
Мне вынайшаў чаму ты?

— Я ўжо ў цябе не матэматык,
Хай выручиць камп’ютэр.

Віктар Шніп

Гаспадары

Да майго суседа Мішы

Гаспадарыць ходзяць мыши.

Да маёй сяброўкі Райкі

Па капусту ходзяць зайкі.

А да нас у агарод

Гаспадарыць ходзіць кром.

Да сваёй сяstryчкі Веркі

Лажу ў сумку па цукеркі.

Я штодня салодка мару,

Што над сумкай гаспадару.

Польска-беларуская крыжаванка № 16

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным контрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Kostor	Kosmos	▼	▼	▼	▼	▼	▼
	Kaseta	►					
Koło	►	▼				Diamant	Trog
Kosmolog						Palant	Gdynia
	►					▼	▼
Szmaragd	►						
Umywalka	►						
	►					Saar	
Nos							
Szczenię				►			

Адказ на крыжаванку № 11: Неба, парасон, гумар, ложа, дадаізм. Нагода, ружа, намад, п’еса, борцік, фан, гама.

Узнагароды — аўтаручкі — атрымліваюць: Ева Сегень з ПШ № 11 у Беластоку, Паўлю Віталевіч з Орлі, Марыёла Кананюк з ПШ у Нарве, Пётр Герасімюк з Арэшкава, Аня Раманюк і Юстына Праховіч з ПШ № 3 у Бельску-Падляшскім. Віншаем! Узнагароды чакаюць у рэдакцыі.

Пасля раённых агліадаў дэкламатарскага конкурсу ў Бельску-Падляшкім, Беластоку і Гайнаўцы

Прыгожае роднае слова

9 красавіка ў Гайнаўцы закончыліся раённыя элімінацыі дэкламатарскага конкурсу „Роднае слова” для вучняў пачатковых школ і гмінай, у якіх навучаецца беларуская мова як дадатковы предмет. У Гайнаўцы прыступіла да іх найбольш — звыш 100 вучняў.

Эля Юничук з ПШ № 4 у Беластоку.

Перад гэтым апошнім раённым агліадаў праходзілі 5 красавіка ў Бельску-Падляшкім і 6 красавіка — у Беластоку. Ва ўсіх агліадах удзельнічала 205 асоб. Журы працавала два разы пад старшынствам Тамары Руслачык і адзін раз пад кіраўніцтвам праф. Галіны Тварановіч. Журы сцвердзіла старанную падрыхтоўку вучняў да мастацкага чытання вершаў і прозы, а таксама высокі яго ўзровень. Вучні выбрали для дэкламацыі творы паэтаў з Беларусі і нашых „белавежцаў”: Віктора Шведа, Міхася Шаховіча, Надзеі Артымович, Васілія Петручука і Міколы Гайдука. Гэтак было на агліадзе ў Гайнаўцы. У Бельску-Падляшкім дэкламавалі творы, між іншым, Віктора Шведа, Алеся Барскага, Юркі Геніюша і Юркі Баены. Тэматыка дэкламаваных мастацкіх твораў была самая розная і падабраная ў залежнасці ад узросту ўдзельніка. Падчас

выступленняў некаторыя з дэкламатараў грашылі націкам (ставілі іх неадпаведна), дэкламавалі заціха або захутка і г.д.

Конкурс карыстаўся вялікім зацікаўленнем моладзі. Удзельнікі яго ўкладалі шмат сэрца ў дэкламацыю ды свой прыродны талент. На

Самы папулярны сярод дзяцей аўтар — Віктар Швед.

раённым агліадзе ў Бельскім доме культуры Гран-пры журы прызнала **Марце Карпюк** з Гімназіі ў Аўгустове за „чытанне душою” лірычнай прозы „Помніш вечар...”. У катэгорыі 0-III класаў пачатковай школы першае месца заняў **Адам Адзіевіч** з Орлі, а з IV-VI класаў — раўнапраўнае першае месца занялі **Анна Пост** з Орлі і **Эвеліна Вышкоўская** з Аўгустова. Другое і трэцяе месца заняло ў гэтых класавых катэгорыях восем вучняў з Храбалоў, Орлі і Аўгустова. Варта дадаць, у бельскай „тройцы” элімінацыі адбыліся раней. Быў гэта асобы раён. Сярод гімназістаў раўнапраўнае першае месца занялі **Анеля Мартынюк** і **Павел Герасімюк** з Орлі. Па дзве асобы занялі раўнапраўнае другое і трэцяе месцы — усе яны з Аўгустова.

У Беластоку свята „Роднае слова” адбылося ў суботу, 6 кра-

савіка. Тут былі аж дзве ўзнагароды Гран-пры. У катэгорыі 0-III класаў атрымала яе **Аксана Сычэўская**, вучаніца ПШ № 26 у Беластоку ды ў катэгорыі IV-VI класаў **Альжбета Юшчук** з беластоцкай ПШ № 4. Аксана за дэкламацыю верша „Вясна” Якуба Кола-

этам Віктарам Шведам і ўсе атрымалі яго кніжкі з аўтографам.

На раённых элімінацыях „Роднае слова” у Гайнаўцы ў катэгорыі 0-III класаў раўнапраўнае першае месца занялі **Патрык Шацілоўскі** і **Эвеліна Артэмюк** з Чыжоўды **Маргарыта Харкевіч** з Нарвы, а ў катэгорыі IV-VI класаў таксама трох асобы: **Ева Мароз** з ПШ № 3 у Гайнаўцы, **Марта Матысюк** з Семяноўкі і **Магда Дудзіч** з Нарвы. У гэтых катэгорыях другое і трэцяе месца за-

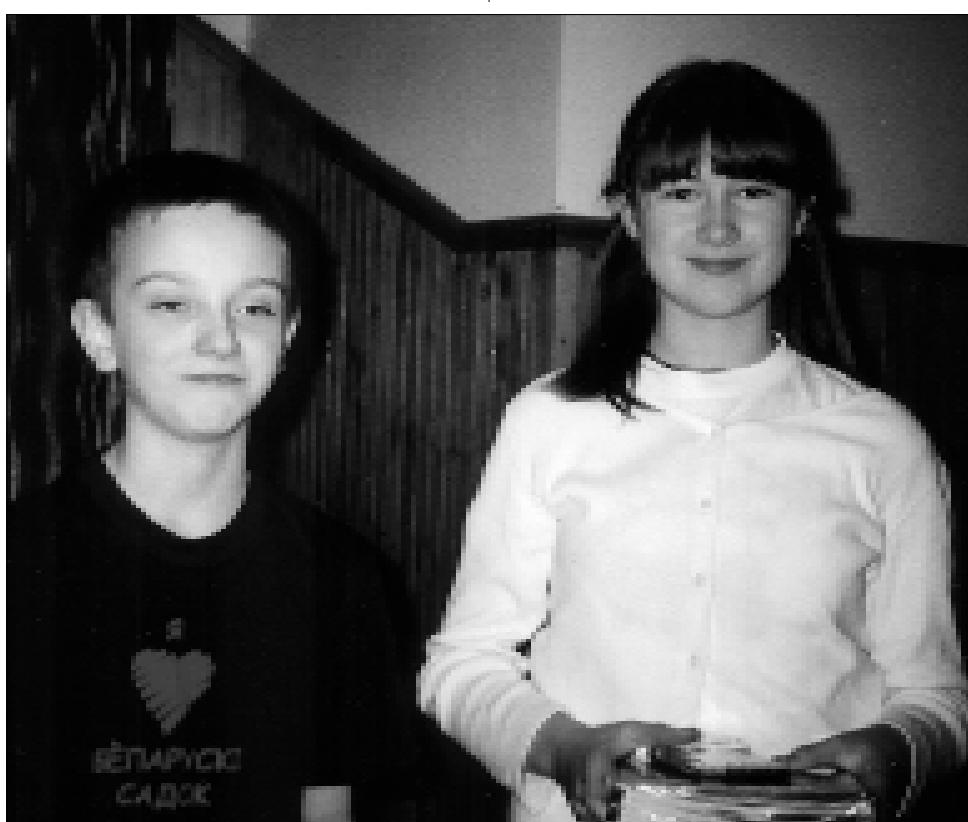
Паўліна Савіцкая з гарадоцкай гімназіі не мела канкурэнтаў.

няло ажно 14 асоб з Кляшчэляў, Старога Ляўкова, Махнатаага, Дубічаў-Царкоўных, Нараўкі, Гайнаўкі і Ласінкі. Было таксама шэсць вылучэнняў.

Сярод гімназістаў найлепшымі былі **Барбара Каліноўская** з Гімназіі № 2 у Гайнаўцы, **Ева Баршчэўская** з Кляшчэляў і **Міхал Аніскевіч** з Нараўкі — усе яны занялі раўнапраўнае першае месца. Другое і трэцяе атрымала дзесяць вучняў з Нарвы, Кляшчэляў, Гайнаўкі, Дубічаў-Царкоўных, Нараўкі і Чыжоў. Усіх віншуем!

Усе пераможцы, якія заваявалі Гран-пры ды занялі першае, другое і трэцяе месцы, удзельнічалі ў цэнтральных элімінацыях конкурсу, якія адбыліся 16 красавіка ў Гмінным асяродку культуры ў Нараўцы. Пра найлепшых напішам праз тыдзень.

Янка Целушэцкі
Фота Міры Лукшы

Міхась Каліна і Наталля Швед.

Аксана Сычэўская, Аляксандра Каліна, Наталля Кандрацюк-Свярубская і Ева Іванюк з Беластока.

Снапканне адкрылі Лявон Тарасэвіч і намеснік дырэктара ГДК Ірэна Парфянюк.

Шляхам Іларыёна Данілюка „Зэнка”

З 17 па 24 лютага праходзіў у Гайнаўцы і наваколі маастацкі пленэр з удзелам Лявона Тарасэвіча. Яго ўдзельнікі наведалі Гайнаўку, Дубіны, Койлы і Камень, вывучалі маляваныя на сценах і падлогах працы Іларыёна Данілюка з Каменя, вядомага на Гайнаўшчыне з імем „Зэнак” і дакументавалі іх. Уражаннямі ад пленэру Лявон Тарасэвіч падзяліўся з гайнаўянамі ў час спаткання ў Гайнаўскім доме культуры 22 лютага гэтага года.

Іларыён Данілюк, ураджэнец Каменя, жыў у 1939-2000 гадах. Быў ён маляром-самавукам. Вандраваў ад хаты да хаты і маляваў людзям дамы, выконваючы малюнкі па заказах. На сценах маляваў краявіды, на падлогах — дываны, а ў ванных — глазуру. Лявон Тарасэвіч і студэнты з Акадэміі выяўленчага мастацтва з Варшавы, якія прымалі ўдзел у пленеры, заўважылі ў працах „Зэнка” многа прафесіяналізму і мастацкай уражлівасці. Хаця некаторыя ўзоры ў яго малюнках банаўныя, то яны не паўтараюцца. Аў-

тар стараўся, каб яго малюнкі былі звязаныя з навакольным асяроддзем. Нават расліннасць на працах супадала з той, якая расце ў наваколлі. У Гайнаўцы Іларыён маляваў арнаменты на блоках у квартале „Міленіум”. Апрача Гайнаўшчыны „Зэнак” маляваў у Беластоку, Варшаве, Кракаве і на Шлёнску. Лявон Тарасэвіч адзначыў, што мясцовая грамадства не дацэньяе прац „Зэнка”.

Частка майго жыцця была падобная на жыццё „Зэнка”. На мяне так не нападаюць людзі, як на яго, не высмеиваюць, бо ахоўвае мяне імунітэт акадэміі і прэса, — заяўіў Лявон Тарасэвіч.

У час спаткання ў ГДК, арганізаванага ў рамках сустэреч з цыклом „Размовы аб мастацтве”, гайнаўян паглядзелі фільм аб мастацкай працы Лявона Тарасэвіча і размаўлялі з мастаком на філософскія і зусім практичныя тэмы. Пры канцы спаткання закраналіся тэмы іканапісання і царкоўнай архітэктуры.

Аляксей Мароз
Фота аўтара

Фільмавы вечар

У гэтым тыдні прапланую чытачам фільмы з вялікай дозай эмоцый — страху, смеху і задумы.

„Рызыкоўная гульня” (Ocean’s Eleven) у рэжысёры Стывена Содэрберга гэта расказаная ў цікавы способ гісторыя нападу на трэх казіно. 24 гадзіны пасля ўмоўнага звольнення з турмы Нью-Джэрзі Дэні (у гэтай ролі Джордж Клуні) плануе найбольшы напад у сваім жыцці, прытрымоўваючыся прытым двух правіл: крадзе толькі ў тых, якія на гэта заслугоўваюць і ніхто не можа быць ранены. Да акцыі падбірае 11 спецыялістаў, якія маюць дапамагчы ўкрасці 150 мільёнаў долараў у трох казіно. Уладальнікам іх з’яўляецца гангстэр Тэры Бенедзікт (Эндрэй Гарсія) новы партнёр былой жонкі Дэні — Тэс, у ролі якой пабачыў Джулью Роберты. На экране паявяцца яшчэ такія зоркі Галівуда, як Брад Піт і Мат Дэйман.

Адборны састаў акцёраў, хуткая акцыя — адным словам — фільм якога нельга правароніць.

„Мулен Руж” (Moulin Rouge) — мюзікал 2001 года аўтарства База Лурмана пераносіць нас у Францыю злому XIX і XX стагоддзяў. У самым вядомым начальным клубе Парыжа зоркай эстрады з’яўляецца Сацін — прыгожая курты-

занка (у гэтай ролі Ніколь Кідман), якой цікавіцца багаты князь (Рычард Роксбург). Жанчына выбірае Крыстыяна (Івен Макгрэгэр) — беднага паэта. Усё было б добра, калі б не хвароба дзяўчыны — сухоты, і яе мары аб кар'еры. Князь згаджаецца выступіць спонсарам і выставіць рэвю з яе ўдзелам, але за гэтае Сацін мае стаць яго любоўніцай. Фільм зрэалізаваны спецыялістамі па камп'ютернай анімацыі, таму здзіўляе гледача высакаякансным гукам, вобразам і колерамі. Песні з рэпертуару Мадонны і Бітлз з’яўляюцца ілюстрацыяй да падзеяў. „Мулен Руж” — вялікае галавакружэнне!

„Я, Ты, Яны” — бытавы фільм Эндруша Вэдынгтана — дзіўная гісторыя жыцця маладой дзяўчыны з няшлюбным дзіцём — Дарлен, якая выходзіць замуж за старога мужчыну Осію. Нараджае яму сыноў, хаця ён аказваецца няплодным. Хто з’яўляецца бацькам? Ці сваяк Зеніхіо, ці малады бяздомны рабочы Кіро? Дзіўная сувязь, якая спалучае герояў, прыводзіць гледача да вываду, што не мы кіруем жыццём, а нейкай дзіўнай сіле. На экране пабачым Рэжыну Касэ, Ліму Duартэ, Стэнію Гарсію і Луїса Васканчэза.

Паўліна ШАФРАН

Выйшаў Чэслаў Сэнюх з Любчы, чатыраццацігадовым падлеткам, вярнуўся пасівелым літаратарам, аддаўшы тое, што ўзяў, з лішкам, і з наддаткам прынёс — у польскую літаратуру беларускі эпас „Новую зямлю”.

Колас загаварыў па-польску

Перакладаў „беларускую біблію”, літвінскую калевалу ў 11 000 радкоў, Чэслаў Сэнюх дзесяць гадоў. 7 чэрвяна 2001 г. завяршыў сваю тыгтанічную працу. Беларускі фонд культуры, пасля юбілейнага трохмоўнага выдання „Пана Тадэвуша” Адама Міцкевіча (Мінск 1998) працягнуў традыцыю шматмоўнага выдання пад адной вокладкай. І самавітая кніга ў юбілейны 120 год пабачыла свет у Польшчы ў пасольстве Беларусі. Пад спеў ансамбля „Чысты голос” разгавеліся гості — больш за 150 асоб — прадстаўнікі культуры і мастацтва Польшчы і Беларусі, урада, дыпламаты, вучоныя... Пасол Мікалай Крэчка, які пачаў прэзентацыю, успомніў славутыя імяны нашае супольнае, польскае і беларускае, культуры і палітычны, што супольнасць у культуры дае падставы для добрых адносін і ў іншых прасторах — у палітыцы і гаспадарцы. Першы намеснік міністра інфармацыі РБ Станіслаў Нічыпаровіч адзначыў, што выпуск кнігі „Новая зямля” ў гэтым грунтоўным варыянце гэта вынік той дзяржаўнай практикі, якую распачала дзяржава з нагоды юбілею славутых песняроў Якуба Коласа і Янкі Купалы, і спалучэнне агульных намаганняў дзяржавы, Беларускага фонду культуры, Польскага інстытута культуры, перакладчыкаў, мастака. На магчымасці шырэйшых дзяржаўных і творчых сувязей, якім могуць паспрыяць выдадзенія супольным намаганнем кнігі меў, надзею старшыня Беларускага фонду культуры Уладзімір Гілеп. Гэта і выпадала ва ўрачыстым месцы, што дзякавалі, мелі надзею, прыгадвалі і заклікалі і цешыліся. А месца незвычайнае, хоць і адпаведнае, на што звярнуў увагу і сам „найгалоўны віноўнік” свята, Чэслаў Сэнюх:

— Гэта маё вялікае свята. Гэта наўгода да мае жыццёвае радасці, а, мабыць, да трох радасцяў. Радасць першая — што, вось, дзесяты год мінае, як гэты дом стаў беларускім, стаў уласнасцю незалежнай, суверэнай Беларусі. Памятаю той цудоўны дзень, калі мы тут былі, між іншым з прафесарамі Баршчэўскім, і нам здавалася, што здзейнілася тое, што не магло здарыцца! Но хто ж прадказваў! Нагода другая — што экспэленцыя пасол рашиў якраз у гэтым дому ўчыніць мне агромнную прыемнасць, як саўдзельніку ўзнікнення гэтай кнігі, менавіта трохмоўнага выдання аднаго з самых знакамітых твораў славянскіх і ўсходнеславянскіх літаратур. А трэцяя нагода для радасці, гэта тая, што калі ў 1998 г. мы былі на вялікім свяце першага Міцкевіча, Адама, у ягоную 200 гадавіну, і трymаў я тады ў руцэ аднолькава прыгожы і цяжкі, як гэты, том, не разлічваў, што праз пару гадоў буду трывама выдадзены твор другога Міцкевіча, Канстанціна. І таму ў гэты момант хачу падзякаўаць Беларускому фонду культуры, які да мяне быў звярнуўся з прапановай так выдаць гэтую кнігу, і я туу прапанову прыняў...

І прачытаў свой верш, які склаў пасля свае векапомнае працы:

Panie Konstanty! Zakończyłem!
Kostusiu miły! Przełożyłem
Śpiew twojej „reczki” na „dzwoneczki”,
A „żaworonka” na „skowronka”!

Panie Jakubie! Byłem mały,
Gdy gromadki sławy-chwały
Niemeńska woda ku mnie niosła
Na pluskach flisackiego wiosła!

Cały szalony wiek odszumiał,
Nimem przestanie ich zrozumiał,
Nimem w tych dźwiękach ducha wyczuł
„Domowej rzeki” Mickiewiczów.

To ona grała Adamowi:
„Litwo! Ojczyzno!.. Tu... jak zdrowie!”
A Konstantemu wydzwoniła:
„Moj rodny kub! Jak ty mnie miły!”

A wreszcie też i moja ona,
Bom nad jej wodą urodzony!
Musiała w końcu się rozdzielić
Rymami w siwiejącej skroni,

Żeby polskimi już jambami
Pieśń białoruska nad pieśniami
Nad brzegiem Wisły wyśpiewała
O „Nowej Ziemi” sny Michała...

Żeby w polszczyźnie mej zagościł
Poemat chłopski o miłości,
Choć niespełnionej, przecież wielkiej —
Do własnej ziemi-żywicielki!

Rzekł Białorusin w mowie swojej:
„Litwá! Tu... jak zdarouje toje!”
A polskie słowa odwdzięczyły:
„Kraju rodzinny, sercu miły!

Зала пасольства была аздобленая карцінамі народнага мастака Беларусі Васіля Шаранговіча, прафесара, які аддаў мастацкай адукацыі 30 гадоў (быў 17 гадоў загадчыкам кафедры, 3 гады прарэктарам, 9 рэктарам Акадэміі мастацтваў). Ён жа — аўтар ілюстрацый у кнізе. Ці здаўна намерваўся ды рыхтаваўся да гэтай падзеі?

— Больш за 90 ілюстрацый — спонтанна гэтага не зробіш. Як у народзе кажуць — і 90 калоў зацясаць, і то вялікая работа. А гэта ж не поле праісці. Я падбіраўся да „Новай зямлі”, можна сказаць, палову свайго творчага жыцця. Зрабіў многа малюнкаў, шмат эпічнадаў, партрэтаву звязаных з „Новай зямллёй”. Лічыў сябе, усё ж, негатовым. Нягледзячы на тое, што праілюстраваў больш за 60 кніг. Шмат гадоў падбіраўся і да Міцкевіча. І думаў, што такую кніжку ў наш час цяжка выдаць. Можа, думаў, пры маім жыцці, альбо і пасля... Лічыў сябе авбазынам і да ілюстраціў другой „белaruskай энцыklapedyi”, белaruskas-ciąlanskas. Я выйшаў з cięlańskas ciam'i, začapōu частку гэтага жыцця, i paliczy' gэта сваім грамadzianskim doługam. Мне paščaszczała „Nową ziemlę”. Szczęscie, як кажуць у народзе, выйsha bokam, bo trzeba było kidać uśc ińskae, braćca za pracy, bo czasu zaставałasja malavata. Términ byў adpuščanu — god. Daviałoся praca na litaralnu udzenni i unoch. Ne vedaō u gístori iлюstračny takoy kólkasci...

Доўгі час працягваўся сапраўдны пір на пасярод карцін з „Новай зямлі”, з пачастункам з... італьянскага рэстарана, з простымі, так сказаць, бульбашкімі стравамі. А радкі перакладу Чэслава Сэнюха чытаў нам сам гаспадар прыветнага дома — яго экспцэленцыя пасол.

Міра Лукша

Вялікі ксёндз

Нядайна на старонках „Нівы” Яўген Мірановіч прывёў выказванне Алеся Чобата з ягонай кнігі „Зямля Святога Луки”. Гродзенскі назральнік нашай гісторыі трапна заўважыў, што крыжацкія паходы спачатку ішлі на Нёман, Нарву і Прывпяць не ад немцаў, але з Кіева. Такая ідэя не новая. Кастав Тарасаў у выдадзенай у Мінску ў 1994 годзе кнізе „Памяць пра легенды” быў ужо напісаны:

„Пры ўсёй складанасці станаўлення ранняга хрысціянства ў Рымскай імперыі яно тым не менш развівалася ў напрамку ад народа да вярхоў, эліты, урада; у славянскім грамадстве хрысціянская вера ўкаранялася зверху — ад эліты да народа. (...) Язычніцкае для хрысціянства было сіонізмам варварскага, неадукаванага, любага д'яблам. З гэтай прычыны, як толькі князь Уладзімір прыняў ад Візантый «грэчанску веру», неадкладна праваслаўная місіянеры, звязаныя з вайсковымі атрадамі, пачалі крыжовы наступ на язычніцтва ўсіх земель Кіеўскай Русі. Услед Кіеву гвалтам хрысцілі жыхарства двух другіх важных цэнтраў — Палацка і Ноўгарада. (...) Пра насліле, якое спадарожнічала хрысціянізацыі, добра сведчыць народная прыкмета, што сустэреча з папом, манахам пагражае бядой. Поп, чарнарызец успрымаліся не проста як рэлігійныя чужынцы, але як ворагі, з'яўленне якіх прыводзіць да бедстваў і з якімі, каб пазбегнуць няшчасця (бізуна, штрафу, разбунку) лепш не звязвацца. Выпрацавалася раздвоенасць паводзін: хрысціліся, хадзілі ў царкву, але больш верылі сваім старым багам. (...) Аб распаўсюджанасці гэтых перажыткаў даюць уяўленне некаторыя дакументы. Найбольш паказальнымі з іх з'яўляецца царскі ўказ Аляксандра Міхайлівіча, які «выкryвае» язычніцтва на рускіх землях: «... и уклоняются православные христиане к бессовским прелестям и ко пьянству, а отцов духовных, и по приходам попов, и учительных людей наказанья не слушают...» (...) Тым не менш царква добра папрацавала, каб прывіць кожнаму чалавеку пачуццё пакоры і боязі. (...) Увага да душы рэдка ўзнімалася на ўзоровень увагі да народа. Афіцыйная царква наўмысна не памятала, што Хрыстос загінуў за людзей, а не за дзяржаву ці ўладарную эліту”.

Так Чобат як і Тарасаў могуць у сваіх атэстычных дзяржаве пісаць любое пра рэлігійнасць, у тым і праўду. У іншых абставінах гэта больш складаная справа. Зыгмунт Глогер, які жыў у той час, калі папа Пій IX аўяўіў ад сваіх беспамыковасці, напісаў даведнік „Encyklopedia staropolska”. Прывяду і з яго цэлы артыкул:

„*Ksiądz* znaczył w pierwotnej polszczyźnie księcia i każdego panującego, nie wyłączając nawet króla. Boguſał mówi w swojej kronice, że Polacy nazywali najprzód Bolesława Chrobrego wojewodą, a potem księ-

zem. Tenże wielki monarcha, chcąc w oczach ludu napół jeszcze poganskiego podnieść urok kapelanów chrześcijańskich, zwał duchownych «księdzami», co dało początek do ogólnego mianowania ich tym razem. «*Ksiądz*» jednak oznaczał monarchę jescze do wieku XVII. Tym też wyrazem mianuje króla w XV w. tłumacz Statutu wiślickiego. I w wieku XVI w Statucie Herbuta czytamy jescze: «My, Zygmunt August, z laški Bożej król polski, wielki ksiądz litewski.» W XVII w. wyraz *ksiądz*, uogólniony na wszystkie osoby duchowne, zanika zupełnie w znaczeniu świeckiem”.

Варты тут звярнуць увагу, што слова *książe*, гэта памяшэнне ад слова *ksiądz*. Зыгмунт Глогер вельмі мякка завуаліраваў тое, што адкрыта выказалі Чобат і Тарасаў. Тады быў іншы час, не тое, што цяпер. Цяпер не толькі ў атэстычнай Беларусі можна адвольна пісаць, але нават у набожнай Амерыцы, пра што апальна пераканаўся *wielki ksiądz amerykański* — нядайні прэзідэнт, якому тамашня смельчакі дабраліся аж да распорка. І нават у нашай Польшчы, заверанай у апеку ўсім найважнейшым аб'ектам сённяшняга культу, падхапілі *urok kapelanów chrześcijańskich*, заглядаючы аднаму з іх таксама ў распорак — мова тут пра аднаго апальнаага мітрапаліта...

Гэтак прадстаўляюцца справы ў Амерыцы, Беларусі, Польшчы. А цікава, як яны выглядаюць у нашым тутэйшым энклаве. А выглядаюць яны весялей як нават у пекле.

Недзе ад дваццаці гадоў праводзяцца ў Гайнаўцы харавыя спаборніцтвы, названыя Фестывalem царкоўнай музыки. Прымаюць у ім удзел сусветныя спевакі розных катэгорый. Мерапрыемства ўзяў нават пад свой патранат *wielki ksiądz warszawski* — так мне выходзіць прэзідэнт на мове Гербурта. Праз згаданыя дваццаць гадоў спаборніцтва тое неяк трymалася на плаву, але ў апошні час яно дрэфуе ў апальным напрамку, нападabenства „Лузітаніі” ці нейкага іншага „Тытаніка”. І вось *наши тутэйшыя* эліты ахаюць і войкаюць, быццам тая небяспека з нябёс валицца, хаяць вyrazna vіdavochna, што нябёсныя нашымі гульняпаваннямі цікавяцца гэтаксама як любы *wielki ksiądz kabaretowy*.

Дацкі казачнік Ханс Андерсен напісаў казку, як хітруны абдурылі нейкія эліты, пераконваючы іх, што іхні голы *wielki ksiądz* апрануты ў шыкоўнае адзенне, бо калі хто тae манаршае вopраткі не бачыць — той непрыгодны на сваю пасаду дурніла. І ўсе тыя саноўнікі захапляліся неіснующым каралеўскім адзеннем. Гэтак бывае не толькі ў казцы, але і ў нашым славянскім грамадстве.

І мы тут таксама, кругом Гайнаўкі, глядзячы на некаторых наших элітарыяў, охаем і ахаем ды прыкідваёмся і набожнімі, і сур'ёзнымі. Выпрацавалася раздвоенасць паводзін. У славянскім грамадстве...

Аляксандар ВЯРБІЦКІ

Усё ў жыцці адносна...

Каляска

Паведамілі, што папа рымскі Ян Павел II будзе ездзіць, бадай, на інваліднай калясцы — і многіх агарнуў жах. А Божа мой, ужо нават уставілі яе ў папскія пакоі.

А ведаеце што? Я іх разумею.

Пару гадоў таму мае знаёмыя — муж і жонка — вярталіся з Варшавы. У Вышкаве, дзе шаша паварочвае круты дугою і дзе загінула нават некалькі маіх знаёмых, яны затрымаліся, каб напіца ў прыдарожным рэстаране. Даҳаты не спяшаліся. Сядзелі за столікам і спакойна цадзілі сок праз саломінку. Лета было гарачае, а тут было так прыемна.

Гарачыня так размарыла іх, што, сейшы ў самаход, яны забыліся прышліць рамяни. Муж вёў машыну, а яго жонка сядзела побач. Праехалі кілеметраў пяцьццаць, толькі набралі хуткасці і пачалі абганяць машыны, едучыя перад імі, як не вядома калі з супрацьлеглага боку выскочыла машына, якая таксама хацела абганаць папярэднюю. Не змісціліся на даволі вузкай шашы ў чатыры рады. Трэск, гук, кроў. Калі мой знаёмы адчыніў вочы, то ўбачыў, што жонка ляжыць на шашы. Ён не меў сілы падысці да яе, падняць, дапамагчы, а даслоўна праз момант заўважыў, што на яе наляцеў самаход, ехаўшы доўгі час за імі. Праехаў, як па дошцы, па яго жонцы.

Дзякую Богу, усе ўдзельнікі гэтага нешчаслівага выпадка перажылі. Але што гэта за жыццё, думалася мне. Двое малых дзяцей, а маці іх на інваліднай калясцы. Ледзь не год праляжала яна ў бальніцы. Хірургі і неўролагі рабілі што маглі, але яе ногі засталіся паралізаваныя.

Даволі часта я сустракала яе мужа, які часам заходзіў у колішні Дом друку. Колкі разоў ён запрашаймяне да іх. Зайдзі, казаў, паглядзіш, як мая ўсё цудоўна робіць, ездзячы па хаце на інваліднай калясцы. І варыць, і бялізну мые, і пры дзецих усё робіць. Я стрымана маўчала. Не ведала, што я скажу ёй, калі ўбачымся.

Нарэшце, калі гэты мой знаёмы мо дваццаты раз запрашаймяне, а я маўчала, ён не вытрымаў. Слушай, ты, мусіць, башча, сказаў ён мне. Я моўчкі паківала галавой. Такога жаху, што малады чалавек не можа хадзіць, ды яшчэ ў майм даволі близкім асяроддзі, я проста не ўўўляла.

А пасля ў майм жыцці быў такі момент, калі здавалася, што сесці ў каляску — гэта так, быццам апынуцца ў раі. Цяжка зразумець гэта нармальному, здаровому

чалавеку, але той, хто хоць месяц праляжуў без руху, гэта зразумеет.

Як страшна было сысці з рэанімацыйнага ложка на каляску... Дакрануцца здравай нагой да падлогі... Павярнуць цела, якое падтрымлівалі два рэабілітанты, задам да каляскі... Плюхнуцца на яе... Седзячы ўжо, утрымаць раўнавагу, каб не зваліцца... А цябе носіць справа — налева і спераду — назад. Усё перад вачыма ідзе кругам... Так і празвалі чалавека: „Ванька-Встанька”.

Але і так быў гэта вышэйшы этап „Зо-сі-Самосі” тое, што ледзь не герайчным учынкам лічылі, калі чалавек самастойна пераверненца на ложку. Бо калі ты аплещены нейкім правадамі — ад інсульнай помпы, ад кропельніцы, ад манітора — з правага боку, а левы твой бок нерухомы, то наогул гэта робяць медсёстры. А чалавек хацеў бы сам...

А што за радасць, калі нехта блізкі ахінушы цябе пладам, павязце па калідорах бальніцы, каб паказаць, дзе ты ляжыш, куды цябе прывезлі... Толькі не хоцуць слухаць, калі ты просіш падвешці да лютэрка. Пра гэта нават не гавары.

Але вось наступіць момант, што падвязуть цябе і да лютэрка, а ты глянеш на сябе і адвернешся... Папросіш завесіці ў туалет, каб усё было як у людзей... Пасля — каб паставілі цябе з каляскай пад душ у лазенцы.

А потым двое сілачоў паставяць цябе на ногі, слабейшаму даруны ўшы ю каляску, якая мае асекураваць пацыента ззаду. Няхай толькі каляска ад'едзе — і ты расцягнешся як доўгі на падлозе. Загадаюць хадзіць, а ты не ведаеш, на якім ты свеце, бо дзіўна ўжо выглядае твой свет з вертыкальной пазіцыі. І так ходзіш, праубеш, але шчаслівым адчуваеш сябе толькі на калясцы — інваліднай, праўда, але стаўшай аазісам на пустыні страшэннай хваробы.

Сябру па наяшчасці, з суседняга ложка ў рэанімацыйнай зале, так не пашанцевала. Доўга ляжыць ён, ужо больш года — то ў бальніцы, то ў хаце. Яду ўліваюць у страйнік праз трубку. Маўчыць, толькі вачыма падае некаторыя знакі. Не ходзіць і нават не садзіцца.

Сяджу я калісьці на калясцы, на якой „каталася” амаль тры месяцы, а яго дачка, адвакат, падышла да мяне і кажа: „Божа мой! Калісьці, як падумала я, што нехта ездзіць на інваліднай калясцы, дык дрыжыкі ішлі па целе, а цяпер... А цяпер дык мару аб тым, каб мой бацька мог сесці на каляску. Ужо ж бы быў ён зусім самастойным чалавекам!”

Мы ўсіхнуліся адна другой. Якое ў жыцці ўсё адносна...

Ада ЧАЧУГА

Не ў пары з разумам

Ужо трэці раз у Беластоку прайшоў конкурс на найпрыгажэйшую дзяўчыну Падляшшу. Сёмага красавіка ў Драматычным тэатры за карону Прыгажуні Падляшскай зямлі і Прыгажуні-малалеткі змагаліся 32 дзяўчыны.

Фіналісткі дэманстравалі прывабнасці свайго цела ў купальніках, бялізне, шлюбных і вечаровых сукнях. Аднак гэта не ўсё... Кожная з дзяўчын рэкамендавала сябе публіцы і журні, адказваючы на некалькі пытанняў вядучага Алівера Яняка, журналіста телеканала TVN. І тут можна сказаць — атрымаўся правал.

Дзяўчынаты адказвалі згодным хорам. Усе яны кахаюць живёл, спорт, мараць падарожніцаць па свеце. Вельмі часта рабілі яны моўныя памылкі, а некаторыя выказванні выклікалі здзіўленне ў публікі. Гэта толькі пацвердзіла прымайку, што прыгажосць не ідзе ў пары з разумам, хаяць большасць дзяўчын гэта студэнткі Вышэйшай школы фінансаў і ўпраўлення.

Найпрыгажэйшымі аказаліся Магдаліна Станіслаўская, якая атрымала

званне Прыгажуні Падляшшу і Агнешка Гродзкая — Прыгажуні-малалетка. З рашэннем журы не супаў вынік галасавання чытачоў „Кур'ера паранага” і публікі, якія найпрыгажэйшай дзяўчынай Падляшша прызналі Магдаліну Жамайду.

Вядучы мерапрыемства Алівер Яняк аказаўся непадрыхтаваным да свайго ролю. Хаяць на самым пачатку пахваліўся, што ў Беластоку быў некалькі разоў, не сумеў правільна вымавіць назвы вуліц горада і спонсараў імпрэзы.

Публіку развясельвалі выступленні кабарэ „Відэлец” і гурту „Трыо з Рыю”, аднак атмасфера і так была нервовай па прычыне паводзін некаторых сямейнікаў кандыдатаў у прыгажуні, якія крыкам успрымалі выступленні пляменніц. Аднак узнагароды і перспектывы ўдзельніцтва ў элімінацыях да агульнапольскага фіналу выбараў „Прыгажуні Польшчы 2002” для неўзнагароджаных дзяўчын аказаліся добрыя асалодай прайгранага конкурсу.

Паўліна ШАФРАН

У чарзе за пратэзам

Пенсіянеру, які належыць да Касы хворых мундзірных службаў прыслугоўвае бясплатны пратэз раз у пяць гадоў. Чыгуначнікі заказвалі пратэзы ў майстэрні Беластоцкай чыгуначнай амбулаторыі. Жонка мая запісала ў чаргу два гады тады і ў лістападзе мінулага года павінна была атрымача пратэз. Чыгуначная амбулаторыя абакруцілася, а лекары, якія там працавалі, адкрылі прыватныя кабінеты. Калі 7 лістапада 2001 г. (яшчэ працавала чыгуначная майстэрня) павіннаў я лекару, голас у тэлефонн

Паны і мужыкі

У Кудраўцы быў каліс маёнтак. Уласнікам яго быў Вінцэнт Эйнаровіч, які пры цары купіў за гроши графскае званне. Той пан Эйнаровіч у 1936 або 1937 годзе сядзеў у гасціне і пры тых гасцях асунуўся і памёр. Быў ён кавалерам, але меў брата, які жыў у Патрубоўшчыне і дзеци таго брата ўзялі маёнтак у Кудраўцы.

Той маёнтак у 1939 годзе занялі саветы і пасяліў ў ім войска. Войска тое не мела дзе абвучацца, дык саветы занялі яшчэ сынкоўскія кусты і берніцкі лес, дзе бярэ свой пачатак Баброўка (Бебжа) — там зрабілі палігон. І на той палігон хадзілі з Кудраўкі салдаты. Ішлі праз Сынкоўцы і спявалі песні пра Сталіна і Варашылава. На палігоне тым пакапалі траншэі і акопы; выкапалі нават студню на кольбу з вядром. Цяглі ту́ды коньмі гарматы, але з іх не стралілі, затое стралілі са стралковага ружжа; яшчэ сёння астаўся там вал для стральбы. У вайну на тым палігоне немцы мак пасяялі. Анатоль Гічан з Сынкоўцаў быў тады яшчэ малы, але ўжо разам з братам хадзіў збіраць той мак. Не ведалі яны, як мак збіраць, дык першы дзень адгрызалі сцябліны; пасля бацька ім сказаў, як з макам абыходзіцца і наступны дзень многа наламалі.

Пасля вайны людзі разабралі тую зямлю, што была пад палігонам. А ў маёнтак, што быў у Кудраўцы, увялі школу — дзеци ў найбольшай зале вучыліся. Пасля той маёнтак згарэў навесну — невядома ці ад сажы, ці нехта падпалиў. Галавешкі збіраў у мяшок адзін каваль і ў сваю кузню насыці.

На гары Могліцы саветы былі пабудавалі вышку, якую назвалі маяком. Тая вышка мела 36 метраў вышыні і з яе саветы планы рабілі. Калі прыйшлі немцы, на той вышыці сталі дзеци гуляць, улазілі і камяні адтуль кідалі. І каб хто не забіўся, немцы загадалі вышку раскідаць. Падрэзалі яе і калі ўпала, дык драўніну людзі разабралі на апал.

З лесу пана Эйнаровіча людзі альшыну на клёмпы кралі; і ён ведаў, што гэта сынкоўскія. Кралі не толькі альшыну. Аднойчы цесьць спадара Гічана разам з суседам прывезлі з панскага лесу граб. Цесьць драўніну скаваў, а голле на грушу закінуў. А ў ягонага супольніка знайшлі той граб і пан падаў яго ў суд. Цесьць забраў у суд хвораст пад паҳу і там паказаў:

— Вось за што мяне пан хоча ўкараць!

Тут пры саветах быў вал для стральбы, паказвае Валянцін Гічан з Сынкоўцаў.

Іншым разам другія ўкралі тоўсты граб і паліцыя той граб знайшла. Завезлі калоду на солтысаў панадворак, скінулі, памералі яе і ўсё запісалі. Паліцыя паехала, а вінаватыя зрэзалі грушу дзічку. Граб забралі, а туго дзічку заміж граба падлажылі. І зноў справа апынулася ў судзе; суддзя пытае:

— Якое гэта дрэва?
— Кусок груши.
— А ведаецце розніцу між грамамі грушай?

— Як жа ж не ведаецце! То ж нам па столікі гадоў!

І суддзя ўстыдаў пана Эйнаровіча. Нейкія мужыкі ўкралі з маёнтку ў Кудраўцы індыка. Аформілі яго і ў яме, што бульбу калі, сталі пяча на плітцы. Прыйшоў да іх эканом:

— Вы індыка ўкралі?
— А што гэта такое?
— Пташка вялікая.
— А дзюбу мела?

Пайшоў эканом да пана:
— Яны паняцця не маюць, што такое індык!

У Новым Двары быў таксама маёнтак, а яго ўласнікам быў пан Вінаград. Як у ягоныя пасевы каровы ўлезлі, то ён віноўнікам загадваў рускія песні спявача. То ганялі кароў і коней на яго зарослу травою. Вусаву гару і спявалі, а ён цэлы дзень слухаў. Ягоны маёнтак таксама разабралі пасля вайны. У будынках спярша была Гмінная машынная станцыя, а калі яна раскідалася, будынкі сталі гніць і людзі іх паразбралі.

Аляксандр Вярбіцкі
Фота аўтара

Вясення вандроўкі

Люблю веласіпедныя вандроўкі. Субота, 22 сакавіка. Зранку сонца свяціла ды і нагода трапілася: сусветны дзень лесу. З ляснічым у Вульцы-Тэрехоўскай на сустрэчу дамовіўся.

Лясная гравейка з-пад кузаўскага могільніка ў „Ракітнае” (так называецца ўрочышча) разбітая фурманкамі. Развалістыя калдобіны не дазваляюць ехаць роварам. Абочынай з цяжкасцю прабіваюся. Але дарога з-пад дабрывадской „кашаркі” (казённы дом, у якім чыгуначнік-пенсіянер жыве) у Вульку-Тэрехоўскую, на якую выехаў, „хочь каціся”. Шум лесу, духмяны пах сасняку ўзнагароджвае мой труд. Непрыкметна пад'язджаю да леснічоўкі. З левага боку прыкмячаю яму прыкрыто „дахам” з елачных галінак. Забрахалі сабакі, сторажы леснічоўскай маёmacі. Гаспадар выйшаў на прывітанне.

— Што ў шалаши хаваецце? — пытаю Багдана Газа, ляснічага.

— Саджанцы...

— Дык садзіць лес будзеце?

— Каля пятнаццаці гектараў сёлета сасновай і бярэзінай засадзім...

Змяняю тэму.

— Як адзначаецце Сусветны дзень лесу? — цікаўлюся — здаецца, сёння выпадае?

— Не хапае часу адзначаць „сусветныя” гадавіны, — канстатуе прыяцель. — Ды і проблемы не бачу — дадае. — Парадак трymаецца. Каб уладальнікі дарог больш уражлівымі былі на экалогію і не выкідалі смецця на абочыну. Вось, хаця б за лесам, з боку Чаромхі. Ведаём хто з кузаўцаў смецце выкідае. Хвіліну яшчэ гварылі „аб палітыцы і сучасных наўінках”. На развітанне сябрук пацікавіўся.

— Спартрэбіўся матэрыял, які падкінуў табе? (справа тычыцца выдання „Zielona osłona Puszczy Białowieskiej” аўтарства Баляслава Бяліцкага выдавецтва Сусветнага фонду на рэч прыроды).

— Унікальная тэма для чытачоў „Нівы” будзе, — заяўляю. — Гэта ж нашай Гайнайшчыны тычыцца. Гісторыя ўзнікнення вёсак і векавечных пушчай: Блудаўскай, Бельскай, Волпінскай (позней Нарваўскай) і ўсходнепаліскай жамчужыны — Белавежскай.

Выкарыстаю напэўна, — кідаю на развітанне сябруку.

У Вульцы-Тэрехоўскай праводжу размову са знаёмым сямідзесяцігадовым Косцікам Зінчуком, якога бацьку немцы ў сорак другім застрэлілі за тое, што савецкага лейтэнанта перахоўваў. Пры тым іншых восем душ загубілі.

— Сам над ямкай стаяў, — успамінае старэча. — Каставе ў очы глядзе... Шаснаццаць год мне было... Адно юнацкая кемлівасць і верагоднасць слоў пацверджана солтысам Сцяпанам Верамчуком жыщё мне паратавалі. Схлусіў немцам, што мне чатыраццаць гадоў, а не шаснаццаць. Солтыс пацвердзіў. „Дзецюка” не адважыўся застрэліць, — канчае аповед суразмоўца.

— А як зараз жывеца? Гаспадар кай займаецца?

— Пакрысе ўсяго маю. Чараду авечак, штук трыццаць. Вепручкоў пару, курачак дзесятку...

— Які прыбытак ад авечак?

— Знаёмы з Рэпчычай ягнятак купіў. Па 120 зл. плаціў. Кажуць, на экспарт пасылае. А воўны три фуры на капілася. Скупкі няма... Жонка ў Бялу-Падляску прадпрымальніку вазіла. На дываны памяняла.

Хутка за размовай прайшоў час. Каля збіраўся ехаць у Чаромху прыкмету, што з задняга кола сышло паветра. Пайшоў да Петrusya Бубеля за дапамогай. Калега не толькі паратаваў у бядзе, але і ў хату на пачастунак запрасіў. Зноў паплылі ўспаміны. Супольная работа на чыгунцы. Рэструктурызацыя і групавыя ўвальненні (Пятратусь кіраўніком цягніка працаў). Праштрафаваўся бедны, з работы ўвольнілі. У лясніцтве работнікам уладкаваўся. Па васеннаццаць кубаметраў драўніны ў дзень выпрацоўваў. На плячах „лапяроўку” выносіў. На здароўі пацярпеў і на інвалідную паслалі пенсю.

— Ды і зараз нездаровіща, — заяўляе. — Дзяцей уладкаваў. Кожны па сабе жыве. Час ад часу ўнукі наведваюць, каб некалькі грошикай „у дапамогу” падкінуў.

— Не адмаўляюся, — з усмешкай гаворыць калега. — Гэта ж мае ўнукі. Радасць мая і пацеха.

Вяртаўся дамоў у бадзёрым настроі і поўны ўражанняў. Так закончылася мая вандроўка ў Сусветны дзень лесу.

Уладзімір Сідарук

У архівах захоўваюцца таксама сфальшаваныя дакументы

Адгалоскі

У „Ніве” н-р 9 ад 3 сакавіка паявіўся артыкул С. Іванюка пад загалоўкам „Маніпуляцыі Капчука”, які з’яўляецца адказам на мой артыкул з „Нівы” н-р 5 ад 5 лютага „Добрае слова аб палікуніку”. У сваім артыкуле я апісаў кулісы заключэння дагавора паміж БССР і Польшчай аб рэпатрыяцыі беларусаў, украінцаў і рускіх з Польшчы ў БССР, а палякаў — з БССР у Польшчу. Цяжка зразумець, чаму С. Іванюк назваў мой артыкул „маніпуляцыяй”, хаця гэта слова зусім што іншае абазначае. З тэксту яго артыкула відаць, што мае ён прэтэнзію, што я не прадоўжыў сваёго артыкула і не ўзяў у абарону злачынцаў, мардаваўшых і грабіўшых пасля вайны маіх суплеменнікаў і адзінаверцаў. У такім самым духу, як я, пісалі аб гэтых злачынствах і другія аўтары ў „Ніве” (гледзі нумары: 34/1991, 7/

2000, 33/2001, 41/2001). Агульна вядома, што праўда інакш выглядае ў вачах рабаўнікоў, а інакш — у вачах пацярпейшых. Тому „Буры” і яго падуладны інакш бачылі „праўду”, чым рабаваныя і мардаваныя жыхары Залешан. І тут атрымалася ў мяне з С. Іванюком разыходжанне. Я апісаў праўду, бачаную вачыма пацярпейшых. Апалағеты злачынцаў сумелі С. Іванюка пераканаць у тым, што мардаванне імі некаторых палякаў, дае ім маральнае права на мардаванне і рабаванне любога грамадзяніна іншай нацыянальнасці і іншага веравызнання. Я ведаў недастаткі кнігі „Polegli w walce o utrwanie Władzy Ludowej na Białostocczyźnie” ў гады 1944-1953 г.г.: апушчаны ў ёй масавыя грабяжы, не ўсе замардаваныя занесены ў кніжку, бо атручэнні і ўтапленні нявыгадных людзей мелі месца і пасля 1953 года, але гэта скрывалася двух-

душнымі правіцелямі. Кніжка гэта мела дзве мэты: паказаць, што новая ўлада мела нямала прыхільнікаў і затушаваць факты мардавання жыхароў за іх няпольскую нацыянальнасць і за праўаслаўнае веравызнанне і што масавыя грабяжы ўчыняліся амаль на праўаслаўных жыхарах. Рэдакцыйная камісія распазнала 2 782 забойствы, што ёсць лічбай заніжанай, з якой з нацяжкай налічыла 1 364 забойствы „на палітычнай аснове”, а астатнія забойствы зацічыла да „ўчыненых па невядомай прычыне”, хаця прычына гэта была ўсім вядомая і вядомы былі рабаўніцкія паходы „на касарów”. Я ў канцы 1940-х гадоў пабываў у вёсачцы Ханькі, распаложанай над рачулкай Нурчык, па якой у мінулым праходзіла граніцца Літвы з Польшчай. Жыхары гэтай вёсачкі з жахам расказвалі мне, як у пасляваенныя гады ўзброеныя натоў-

пы польскіх грабіцеляў вечарамі ішлі і ехалі на ўсходні бок рачулкі „на касарów”, а над ранкам вярталіся з награбленым дабром. Праваслаўных рабавалі ўсіх — нават такіх, якія ў 1939-41 гады былі дыскрымінаваны савецкай уладай як „кулакі” ці „падкулачнікі”, тады ацэнка ўсімі праваслаўнымі гэтых польскіх псеўдапатрыётаў была ражуча негатыўнай. Таксама следчыя ў міліцыі і ў УБ не мелі права і ахвоты пісаць у пратаколах допытаў злачынцаў, што вінаватыя ў сваіх злачынных дзеяннях кіраваліся шавіністичнымі поглядамі. Такім чынам сп. С. Іванюк, чытаючы ў архіве пратаколы допытаў, чытае дакументы часткова сфальшаваныя, бо следчыя не маглі запісваць праўдзівія прычыны многіх злачынстваў, абычайно пасляваенныя гады ўзброеныя натоў-

Мікалай Капчук

Праз страўнік да сэру

Словы, што да сэру мужчыны найхутчай можна дастацца праз страўнік з'яўляюцца сапраўднай народнай мудрасцю. Усе прыказкі заключаюць у сабе вялікую частку прады, але якраз гэтая — самая прадаўдзівая. Найважнейшае — не разумець яе надта даслоўна, бо можам, у найлепшым выпадку, мужчыну перапалохаць, а ў найгоршым — папасці ў турму...

Спачатку цяжка мне было паверыць, што смачная ежа можа давесці мужчыну да кахання, але пераканалі мяне масляныя вочы, якія робяць хлопцы ў школьнай столовай, калі кухарка кладзе ім на талерку катлету...

Няма праблемы, калі дзяўчына ўмее варыць. Тады хопіць запрасіць хлопца да сябе на абед, цэлы ранак правесці пры гаршках і... хлопец ваш! („бо добра гэтае ведаеш, што я праглынуў бы як звер усё, што толькі хочаш” — спяваша ю браты Гольцы).

Але што маюць зрабіць дзяўчата, напрыклад, я, якія не ўмеюць варыць? Ці мы ў безнадзейным становішчы? Не веру! Напэўна ёсьць нейкія простыя рэшткі!.. Я прабавала ўжо ўсяго, а ядомасць маіх страў правярала на маім малодшым браце. Але да часу... Вось нядайна ён меў аперацыю адростка сляпой кішкі і, не ведаю чаму, з гэтай пары ён ужо не дae мне доступу на кухню, а ўсе гаршкі замкнуў

на ключ. Можа гэта і лепш, бо не маem сабакі і ўсе вынікі маіх кулінарных пошукаў траплялі б адразу на сметнік... Адсюль вывад, што лепш пакінуць харчаванне. Я ў іншы способ выкарыстаю дамінанту страўніка ў мужчыны.

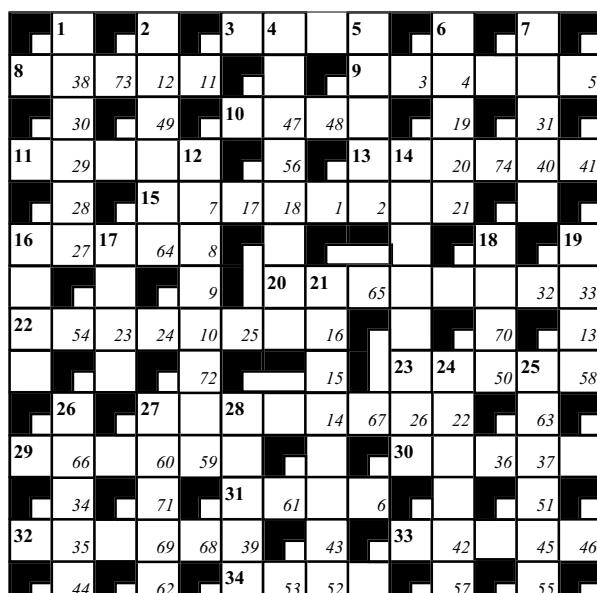
Я ў жаночым часопісе прачытала пра новае адкрыццё вучоных. Яны даказалі, што не толькі смак, але і пах ежы, а найлепш цеста, уздейнічае на мужчын быццам афрадызіак. У такім выпадку (рэшту я ўжо выдумала сама) замест рэкламаванай парфумай, рана апышруючы араматам да цеста — ванілевым або какосавым, эвентуальна належуся дражджамі... Так я і зрабіла.

І якая была рэакцыя хлопца? Цяжка сказаць... Адзін, напрыклад, запытав мяне, ці мяне кормяць дражджамі, ці я праста жыву недзе калі пякарні. Поспехам гэтага хіба назваць нельга... Але кожны медаль мае два бакі — прынамсі ён звярнуў на мяне ўвагу.

Шчасце, што я ўсяго маладая і магу прабаваць шматлікія іншыя спосабы, каб знайсці хлопца... бо ні варэння, ні дражджэй для свайго і грамадскага добра ўжо прабаваць не буду. А да сэру мужчыны іншыя няхай сабе даходзяць праз страўнік.

Яўдося
(jeudosia@wp.pl)

Крыжаванка

Гарызантальна: 3. сібірская рака, левы прыток Алдана, 8. шкодны грызун, 9. Уладзімір, савецкі канструктар авіярухавікоў (1892-1962), 10. горад Уладзіміра Каараткевіча, 11. месца, дзе нешта абламалася, 13. сын дзеда, 15. загарода для абароны ў час вулічных баёў, 16. вялікая прастора, 20. аднаўленне збудавання пасля разбурэння, 22. астaeцца наследнікам па продках, 23. рад бярёнаў у насціле, 27. мінерал, сернакіслы свінец, 29. Леў, лаўрэат Нобелеўскай прэмii па фізіцы за 1962 год, 30. абрадавая ячнай каша, 31. пляцоўка для баксёраў, 32. генератар пастаяннага току, 33. выкананіца пансікіх даручэнняў, 34. паўстанне ў Констанцінопалі ў 532 г.

Вертыкальна: 1. вялікае афрыканскэ дрэва, 2. навука, 4. кандытарскі выраб

з міндальнага цеста, 5. заліў Чырвонага мора, 6. французскі міжземнаморскі порт, 7. прытворная накладка на твар, 12. згіб на скуры пажылога чалавека, 14. адтуліна для выхаду паветра, 16. паўночная выспа Шатландскіх астравоў, 17. рэшткі ад выплаўкі металу з руды, 18. сабакі не баіцца, але звягі не любіць, 19. кёнігсбергскі філософ, 21. даведачная книга, 24. аргенцінская рака, правы прыток Рио-Салада, 25. металічныя шчыпцы, 26. гнойная пухліна, 27. роспач або безрэважная храбрасць, 28. вялікае возера на мяжы ЗША і Канады.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літараты з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца прышлюць у рэдакцыю правільнія рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 10 нумара

Гарызантальна: каўчук, пальма, Олбані, нага, хата, Ландандэры, яшма, стан, клічка, ліфчык, рапіра.

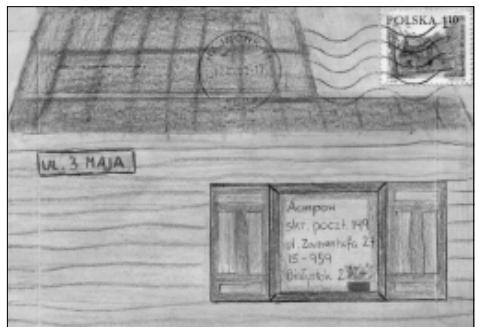
Вертыкальна: калена, укол, пані, Мальта, Багдановіч, Галама, харыст, Яшвілі, Андора, клык, кара.

Рашэнне: Гальян Леўчык.

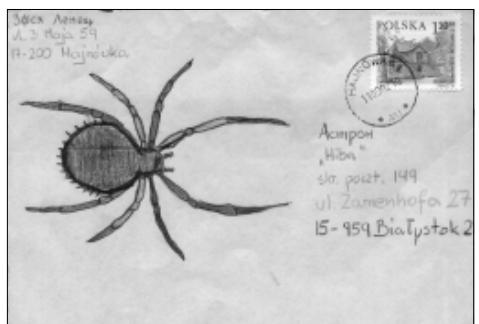
Кніжныя ўзнагароды высылаем Аляксандру Дабчынскаму з Беластокам і Мікалаю Сазановічу з Навін-Вялікіх.

Вера выклікае веру

Дальбог, міленькія, прыемна атрымаша такі ліст. А піша яго Зося, ліцэйска з Гайнаўкі. Ды каб жа вы толькі ўбачылі, як аздабляе свае канверты гэтая дзяўчына! Во хатка па вуліцы 3 Мая,

а як жа, вядома, з адкрытым акенцам, ды з адрасам „Нівы” ў ім. А на падваконніку стаіць вазончык, у якім растуць чырвоныя кветкі. А во другі канверт, на якім Зося намалявала каліровага павукава, які прысніўся ёй аднойчы. Вядома, кветак і галінак у сваіх лістах і на канвертах Зося не шкадуе. А піша яна шчыра і цікава, паслушайце самі!

«Спадар Астрон! Вы мяне на старонках „Нівы” так пазітыўна ацанілі... Я не прывыкла да такіх камплементаў — не ведаю што і адказаць. Вы напісалі, што я „маліяўніча пішу”. Тым часам ёсьць у мяне сяброўкі, якія ўсяго больш свабодна карыстаюцца беларускай мовай. Можа „Ніва” павінна арганізаць нейкі конкурс для маладых карэспандэнтаў, каб запікаўшы багатыя маладых людзей? Усё ж такі, як вы мне падказалі, я спрабавала сваіх сіл у пісанні артыкула. Я першы раз рабіла гэта і бачу ўжо, што гэта цяжкайшая форма, чым можа выглядае на першы погляд. Але буду ўсяго пісаць — пакуль не напішу штосьці сапраўды добра! Ваша вера выклікае мою веру.

Я хацела напісаць Вам свой ліст „эмэйлам”, але калі прачытала, што Вы

любіце мае малюнкі, я раздумалася. Жадаю Вам яшчэ ўсяго добра і самага прыемнага жыцця. Пішучы гэты ліст у Свята жанчын, я падумала, што хача Вы — „Астрон”, то можа таксама жанчына, бо, мусіць, няма слова „Астронка”. Апрача таго, можа Вы прытвараеццася мужчынам з эканамічных прычын — вядома, жанчыны менш зарабляюць...

Са словамі пашаны

ЗОСЯ».

Вось табе і на! Зося мяне на старыя гады ў камплементах абвінавачвае. А гэта ж не было, каб падліцаца (куды мне, старому і недалужнаму, да такой дзяўчыны, як ты!), а проста я сцвердзіў факт паяўлення новага таленту ў нашай газеце (хоць бы і праз рубрыку „Вер — не вер”).

Ты па сваёй скромнасці пішаш, што ёсьць у цябе сяброўкі, якія намнога лепш ведаюць беларускую мову. Але ж веданне — гэта яшчэ не ўсё. Каб пісаць, трэба мець на гэта ахвоту. Мо і сапраўды конкурс для маладых карэспандэнтаў мог бы падштурхнуць іх, але гэта быў бы проста яшчэ адзін, чарговы конкурс, якіх у „Ніве” і „Зорцы” бывае нямаля.

Мне здаецца, што прыклад Зосі павінен узбудзіць сярод я сябровак жаданне пісаць у родную газету. Каб не быць горшымі і таксама спрабаваць сваіх сіл.

Мілай Зося, не ўяўляеш сабе, як цэшыць мяне тое, што, як ты пішаш, мая вера ў цябе і твае творчыя сілы выклікала тваю веру і ты пачала пісаць у „Ніву” артыкулы. Згаджаюся з табой, што гэта мо нават цяжэйшая форма, чым магло бы гэта здавацца на першы погляд, але пісанне — гэта вірус, ад якога цяжка вылячыцца незалежна ад таго, ці ты мужчына, ці жанчына. І незалежна ад таго, як плацяць, бо плацяць усім адолькава кепска.

АСТРОН

**PROFESJONALNE USŁUGI
VIDEOFILMOWANIA
I FOTOGRAFII**

(085) 732 15 93

0601 42 63 98

3 маяго панадворка

Слухаў я нядайна перадачу Радыё Марыя і ўгнявіся: як можна ўгаворваць слухачам, што ў нас ўсё не так, як хоча Радыё Марыя? Пра візіты Мілера ці Кваснеўскага ў Ватыкан яны гаворачы, што камуністы ўбіваюць клін у Каталіцкі касцёл. А як называць тэлекампанію Ватыкан — Москва: ці гэта не клін? Нядайна ў Сейме была дыскусія пра Інстытут нацыянальнай памяці, які займаецца злачынствамі супраць палякаў загінуўшым на *nieludzkiej ziemi*, як гэта яны называюць; чаму ніводзін пасол не зайдзе пра Картуз-Бярозу? А дзе загінулі многія тысячы палонных чырвонаармейцаў — чаму ІНП гэтым не займаецца? У 1945 годзе ў асенні вে-

чар у Міхалове нейкая банда забіла 7 чалавек — і ніхто пра гэта ні слова! Быў камень з прозвішчам забітых — салідарнікі з Міхалова пазбівалі прозвішчы і напісалі сваё: „*Polegli za Ojczyznę*”.

Наш урад дабіраеца да працуемых пенсіянероў. На маю думку найлепш будзе найменшыя пенсіі павысіць да тысяч злотаў, а ўсіх пенсіянероў пазвальніць; і будзе парадак. Дзіўлюся яшчэ, чаму наш урад не хоча правесці рэферэндуму ў справе Еўрасаюза. Ведалі б тады, ці народ хоча туды, ці не. І калі народ хоча, тады ездзілі б у Брюссель, а як народ адкіне — дык дарма цяпер просімся.

Дзядзька ЗАХАР

на тэрени wojsk podlaskiego i oddziały „Ruch” na teryenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na III kwartał 2002 r. wynosi 26,00 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 115,00; pocztą lotniczą: Europa — 127,00; Ameryka Płn., Pld., Środk., Afryka, Azja, Australia — 153,00. Wpłaty przyjmują „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 12401053-40060347-2700-401112-005.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,40 zł, a kwartalnie — 44,20 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,70 (kwartalnie — 61,10), pocztą lotniczą: Europa — 5,30 (68,90), Ameryka Płn., Afryka — 5,90 (76,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 6,50 (84,50), Australia — 8,30 (107,90). Wpłaty przyjmują Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Bialystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Bialystok, 11101154-401150015504.

Niwa **ТЫДНЕВІК**
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднівіка „Niwa”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрес рэдакцыі: 15-959 Bialystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (010xx 85) 743 50 22.

Internet: http://republika.pl/niva_bielastok/
E-mail: niva_bielastok@poczta.onet.pl
альбо: niva_bielastok@skrzynka.pl

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury.

Галоўны рэдактар: Віталі Луба.

Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрачук-Свярбурская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрачук-Свярбурская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шаффан.

Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.

Друкарня: „Orthodruk”, ul. Składowa 9, Bialystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu

ZBIJAMY CENY ZAWODOWO

OFERTA WIELKANOCNA

**KOSZYKI
NA ŚWIĘCONKĘ**

**3 99
ZŁ/SZT**

**KWIATY
WIOSENNE**

**0 55
ZŁ/SZT**

**SERWETKI
WIELKANOCNE**

**2 99
ZŁ/SZT**

15-680 Białystok, ul. Produkcyjna 84

Zapraszamy: poniedziałek - sobota 7.00 - 22.00
niedziela 9.00 - 20.00

Karta Auchan tel. 66-48-613

Auchan

Oferta ważna do wyczerpania zapasów magazynu. Ceny wszystkich produktów zawierają VAT. Auchan informuje, że zdjęcia niektórych produktów nie są dokładnym odzwierciedleniem rzeczywistości.

ISSN 0546-1960